



# inclusió.cat

---

**III Congrés de l'Acció Social**  
Dijous 8 i divendres 9 de juliol de 2021

---

**SERVEIS SOCIALS  
I ACCIÓ COMUNITÀRIA:  
PROMOCIÓ I PREVENCIÓ**

## Comunicacions

ORGANITZA:



## SESSIÓ 1 - BLOC 1

<b>Reformulant els paradigmes de la intervenció comunitària en atenció primària</b>	
• Pla Marc d'intervenció Comunitària del Ripollès PLA-MIC	4
• El model d'acció comunitària a la comarca de la Selva	7
• Una mirada a la intervenció comunitària des de la perspectiva de la vulnerabilitat. El cas de veïnatge i convivència a Olot	9

## SESSIÓ 1 - BLOC 2

<b>Noves estructures i xarxes per a l'acció social comunitària</b>	
• Xapo, una xarxa comunitària per a la millora d'oportunitats d'infants i adolescents de zona nord	11
• Pla de transformació comunitària	13
• De l'acció social de base a l'acció social comunitària	15

## SESSIÓ 1 - BLOC 3

<b>Desenvolupament de la comunitat com a procés de recuperació i inclusió social</b>	
• Parets amb ànima	17
• Horta amb Gràcia	19
• Per un nou model de ciutadania i acció comunitària: protagonistes ments despertes	21

## SESSIÓ 1 - BLOC 4 - TALLER

• Aprenentatges pràctics per una bona acció comunitària en els temps COVID. L'experiència de la Xarxa Comunitària d'Economia Social i Cures de l'Esquerra de l'Eixample - Cesca	23
---	----

## SESSIÓ 2 - BLOC 1

<b>Comunitats per a la gent gran i persones dependents</b>	
• PROJECTE SOLEDAT: Estudi de les persones grans que viuen soles als municipis del Consorci d'Osona de serveis socials (COSS), Gurb, San Hipòlit de Voltregà, Sant Pere de Torelló i Sant Vicenç de Torelló.	25
• FARS: Autonomia, participació social i reducció de l'aïllament en la vellesa	27
• Com les cures construeixen comunitat. L'experiència de La Colla Cuidadora	28

## SESSIÓ 2 - BLOC 2

<b>Acció social per a la infància i joventut</b>	
• Vitamina. Lideratge ètic i transformació social	30
• LET'S CHAT	32
• Projecte Futbol amb valors d'Osona	34

## SESSIÓ 2 - BLOC 3

<b>Suports i estructures per a la inclusió comunitària</b>	
• La Trobada	36
• Projecte EVI: Vida adulta, TEA i altres necessitats de suport	38
• Servei d'Acompanyament PostPenitenciari (SAPP)	40

## SESSIÓ 2 - BLOC 4 - TALLER

• Relatoria en salut mental: una metodologia d'acció comunitària	42
--	----

## SESSIÓ 3 - BLOC 1

<b>Recerca i gestió del coneixement per a la millora de l'atenció social</b>	
• El perfil dels sol·licitants de la Renda Garantida de la Ciutadania a l'Ebas Part Alta de Tarragona	44
• Recerca-acció per a l'actualització teoricopràctica del treball social	46
• Creació i pilotatge de l'eina de valoració del risc en la detecció de víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual de l'Ajuntament de Barcelona	48

## SESSIÓ 3 - BLOC 2

<b>Acció comunitària en temps de pandèmia Covid</b>	
• Efectes de la pandèmia en la qualitat de vida de persones amb discapacitat intel·lectual severa ateses en un servei residencial	50
• El projecte TIC-TAC: innovació i acció comunitària	52
• El projecte activa't per la salut mental en temps de covid	54

## SESSIÓ 3 - BLOC 3

<b>Suports per a l'autodeterminació i autonomia personal</b>	
• Programa de suport mutu del Activa't per la salut mental	56
• Espai Obert: Servei comunitari de suport a l'exercici dels drets de les persones	58
• La mentoria com a eina de transformació comunitària	59

## SESSIÓ 3 - BLOC 4 - TALLER

• Ser o no Ser: Pla Marc d'intervenció Comunitària del Ripollès PLA-MIC	62
---	----

## SESSIÓ 1 - BLOC 1

### Reformulant els paradigmes de la intervenció comunitària en atenció primària

#### Pla Marc d'intervenció Comunitària del Ripollès Pla-MIC

Alicia Mesas i Núria Riera - Consorci de Benestar Social del Ripollès

#### Justificació

El Pla Marc d'Intervenció Comunitària (en endavant Pla MIC) neix d'un estudi de camp, de dos anys de durada, realitzat a Ripoll arrel dels atemptats terroristes del 17A de 2017 a Barcelona i Cambrils. Els autors materials dels atemptats eren uns nois de Ripoll i els seus perfils trenquen els esquemes mentals del que fins aquell moment imaginàvem que podia ser un terrorista. La convivència al territori es veu afectada pel tràgic succés i ens empeny a encetar un estudi de camp per esbrinar quins factors intervenen en la convivència i com es pot dur a terme un treball comunitari per caminar cap a una societat més inclusiva.

#### Repte

El Pla-MIC dona resposta a dues necessitats clau en l'enfocament del treball comunitari: què volem treballar i com ho volem fer, per la qual cosa es converteix en un model d'intervenció integral dissenyat mitjançant un desplegament progressiu que vol millorar la inclusió de les identitats socials a tot el territori. Quan parlem d'identitats socials ens referim a totes aquelles persones que presenten un tret diferencial, normalment minoritari, en el context on conviuen: diversitats funcionals, culturals i religioses, d'orientació sexual...

#### Objectius

- Prendre consciència de com les creences i valors de cada persona condicionen les relacions i les dinàmiques socials.
- Potenciar els factors de protecció que afavoreixen un bon funcionament social a nivell sistèmic.
- Proposar un marc conceptual i metodològic que promogui una inclusió efectiva de les identitats socials.

#### Intervenció i metodologia emprada

El procés de creació metodològica s'ha basat en la combinació de diferents tècniques, fonamentalment a través de la investigació-acció participativa, l'aprenentatge servei, el gaming i una metodologia pròpia que anomenem ICERT. La metodologia ICERT té com a

objectiu la presa de consciència de la influència de les emocions en el comportament de les persones i en el seu benestar individual i social. Es basa en cinc fases que en formen l'acrònim: Impacte, Connexió, Emoció, Reflexió i Transformació.

#### Resultats obtinguts i impacte

Hem treballat amb 1.014 persones, amb les quals hem fet 818 actuacions. Amb el coneixement que ens ha proporcionat aquest treball hem generat diferents documents, eines i estratègies:

- Creació de la metodologia ICERT, que representa una nova manera de dur a terme la intervenció comunitària. Neix d'una anàlisi de les diferents metodologies que s'han estat aplicant fins al moment en les polítiques socials. Es posa de manifest la necessitat que les polítiques socials adequin les seves metodologies incorporant-hi les necessitats i les emocions de les persones destinatàries.
- Elaboració d'un nou marc conceptual i teòric que serveix de paraigua als diferents serveis del territori que treballen comunitàriament.
- Creació d'una estructura de governabilitat estable que vetlla per la implementació del Pla MIC als diferents serveis.
- Eines, recursos i estratègies per implementar el treball comunitari des d'una perspectiva conscient.

#### Conclusions

Per arribar a llocs diferents cal explorar nous camins. El Pla MIC presenta un model d'acció comunitària integral basat en tres nivells d'intervenció que comparteixen la seva voluntat transformadora.

#### NIVELL MACRO: DIMENSIÓ ESTRATÈGICA

Proporciona un disseny global d'intervenció comunitària per a l'assoliment dels objectius. En aquesta dimensió s'ha construït la «consistència estratègica», que s'acompleix quan les accions d'una organització són coherents amb les expectatives, i aquestes ho són amb el seu entorn.

Aquesta dimensió s'alimenta del treball de camp fet a Ripoll al llarg de dos anys, el qual ha permès conèixer els factors promotors de vulnerabilitats i generadors de malestar en les persones, a més de concloure les línies estratègiques del Pla.

#### NIVELL MESO: DIMENSIÓ METODOLÒGICA

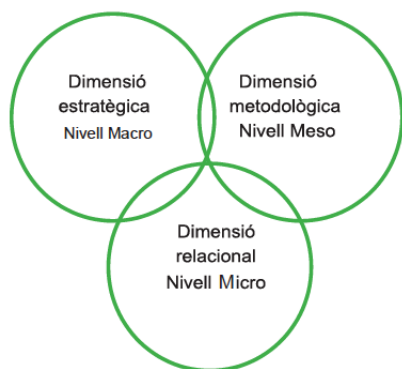
Es confecciona la metodologia que proporciona eines, recursos i estratègies per a la consecució dels objectius establerts al nivell macro.

En aquesta dimensió es concreten diversos mètodes i metodologies. I es fa una proposta d'estratègies d'intervenció comunitària encaminades a promocionar la transformació social a través d'accions multidimensionals i des de la globalitat de tots els àmbits del territori (educatiu, sanitari, cultural, social, laboral...).

#### NIVELL MICRO: DIMENSIÓ RELACIONAL

Es milloren les formes de treballar i les relacions personals que s'activen amb un procés de transformació social a través de la intervenció comunitària. Aquesta dimensió aplica la dinamització social.

En aquest nivell es plasma l'estructura organitzativa que ha permès dur a terme el Pla MIC i que continua treballant actualment per fomentar la participació, la promoció i la implementació del projecte.



#### Aplicabilitat

- El marc conceptual i metodològic del Pla MIC és aplicable a qualsevol territori que vulgui enfocar el treball comunitari amb una voluntat transformadora.
- El marc conceptual presenta els factors que s'han de treballar per millorar la convivència, i el marc metodològic ofereix les estratègies i eines per a implementar-lo.

#### El model d'acció comunitària a la comarca de la Selva

Sera Sánchez - *Consell Comarcal de La Selva*

Farnes Gestí - *Creu Roja*

Lali Chico - *Consell Comarcal de La Selva*

Àngels Cardona - *Dipsalut*

Felip Vidal - *Càrites*

#### Introducció

A la comarca de La Selva tenim un equip comunitari format per un educador social de Serveis Socials (centrat a donar suport als equips en l'acció comunitària) i una psicòloga (que abans liderava el PLIS i el programa de Benestar i Comunitat, finançat per Dipsalut). La decisió de crear aquest equip i unificar les dues línies d'actuació està donant molt bons resultats.

Les principals funcions d'aquest equip són tres: donar suport als equips de Serveis Socials, portar a terme el PLACI (antic PLIS, PDC) i coordinar el programa Benestar i Comunitat, en el qual també participen Creu Roja i Càrites.

#### Metodologia

La comarca de La Selva està formada per 24 pobles (sense comptar Lloret i Blanes). Els últims anys hem impulsat la creació de taules d'acció comunitària als municipis, en les quals estan representats els agents socials més significatius: serveis socials, salut, ensenyament, joventut, cultura, entitats, representants municipals, etc. També hi participen, puntualment, altres departaments del Consell Comarcal com ara SIS, SIAD, Treball, Habitatge, etc.

Per altra banda, el programa Benestar i Comunitat, que coordina l'equip comunitari i on treballem conjuntament Consell Comarcal de La Selva, Creu Roja i Càrites, ens permet donar suport tècnic i pressupostari a totes les accions que es decideixen.

#### Resultats i impacte

1. Coherència, coordinació i planificació de l'acció comunitària de la comarca.
2. Creació de 24 taules municipals.
3. Accions adaptades a tots els municipis segons les necessitats reals i decidides a les taules, després d'un treball de diagnòsi:
  - a) Enfortiment de les xarxes professionals i no professionals, que han incorporat a les seves pràctiques la mirada comunitària.
  - b) Accions i projectes concrets adaptats a cada municipi i relacionats amb la situació de pandèmia: horts urbans, tallers audiovisuals per a joves que viuen en urbanitzacions aïllades, grups de dones en situació de vulnerabilitat, acompanyament d'alumnes amb dificultats, acompanyament de gent gran que viu sola, enfortiment de les xarxes d'ajuda mútua, etc. Les accions concretes són la conseqüència lògica del treball comunitari fet anteriorment, i no a l'inrevés. Fugim de l'acció puntual i desmarcada de la realitat.

## Impacte del projecte en el teixit social local i organització de la població

Atesa la quantitat i heterogeneïtat dels municipis de la comarca, l'impacte del projecte sobre la ciutadania és molt diferent en cada municipi.

En alguns municipis de la comarca s'ha començat fent un diagnòstic social. També a l'hora de fer els diagnòstics s'ha optat per processos diferents: des de municipis com Caldes de Malavella, que han creat grups motors formats per tècnics del mateix poble (ensenyament, serveis socials i joventut) més representats de la ciutadania i de l'Ajuntament, i que han endegat processos participatius per donar veu a tota la població, fins a municipis com Massanes, on s'ha començat a treballar amb una entitat externa (en aquest cas, Resilience Earth) que impulsa processos participatius de la població en decisions sobre l'ús i les necessitats dels espais municipals. Són diferents camins i ritmes que escull el mateix municipi, sempre amb el mateix objectiu: incorporar la veu dels ciutadans de manera directa.

En altres casos el diagnòstic ja s'havia fet i els processos estan més avançats. És l'exemple dels projectes de desenvolupament comunitari fets a les urbanitzacions de molts municipis de la comarca (urbanitzacions molt allunyades del centre del municipi, sense serveis, ni transport i, en molts casos, molt deteriorades). D'una banda la participació a les taules de les associacions de veïns els serveixen com a plataforma de reivindicació. Coses tan senzilles però alhora tan subversives com reivindicar el fet de ser considerats com a barri i no com a urbanització, perquè un barri és una part d'un municipi i una urbanització es veu com una cosa aliena. En algun cas, els veïns han aconseguit, gràcies a sentir-se acompanyats en el procés, les claus per obrir el seu propi centre cívic: les claus físiques —el primer pas de les metafòriques—, on la paraula empoderament, sovint tan gastada, pren sentit. La taula, doncs, com a lloc on emergeixen el conflicte i el debat. Les accions que el PDC ha fet amb els centres cívics d'aquestes urbanitzacions han servit també per dinamitzar aquests espais però, alhora, per fer evidents les seves mancances. En alguna de les accions que s'han fet (com ara el projecte Median T la Danza, o els tallers audiovisuals amb adolescents) molts joves que ni es coneixien han començat a formar grup, a trobar-se i decidir què volen fer amb el seu temps i han explicat, a través de l'art, com veuen i què els provoca el lloc on viuen, i què poden fer per transformar-lo. En aquest sentit el gran repte ha estat generar i potenciar comunitat en un lloc on, aparentment, la comunitat no existeix (allò que alguns teòrics han anomenat com a «no llocs»).

Aquests són només alguns exemples de l'impacte que tenen els processos comunitaris que s'han engegat. Com hem dit, el procés està en un moment diferent segons el municipi, però el que és comú a tots és la idea, compartida, que la comunitat és cosa de tots.

## Conclusions

1. El model amb què treballem trenca dinàmiques on des d'instàncies allunyades del municipi es decidien les accions amb filosofia de «café per a tots». Ara s'adapten a les necessitats de les persones que conviuen i treballen al municipi.
2. El compromís polític amb aquest model del Consell Comarcal de La Selva i dels alcaldes i regidors dels municipis (que participen activament a les taules) fa que la mirada comunitària també la incorpori qui té el poder de prendre decisions pel que fa a canvis estructurals i de millora de la vida de les persones.
3. El treball detectar necessitats i d'incorporar la veu dels ciutadans garanteix que les accions tinguin un impacte real que millori la qualitat de vida dels ciutadans i la creació de vincles i xarxes, que també s'enforteixen en la mateixa taula.
4. L'estructura de taules ha permès continuar el treball comunitari virtualment en temps de pandèmia.
5. A nivell organitzatiu és un repte que tres organitzacions (Consell Comarcal, Creu Roja i Càritas) treballin com un sol equip, més enllà dels interessos propis, amb la mirada posada en els ciutadans.
6. El fet que l'equip comunitari estigui format per un tècnic de l'equip de Serveis Socials facilita la comunicació i la participació dels equips de serveis socials (no veuen l'equip comunitari com una cosa externa, que els ve a animar a fer treball comunitari, sinó com a part de l'equip).
7. Sovint els tècnics dels Serveis Socials no fan propostes comunitàries perquè no tenen temps o se senten sols. Això significa que l'acció comunitària, un dels seus encàrrecs, la fan uns altres, la qual cosa pot generar frustració («el treball interessant el fan els altres i nosaltres ens quedem amb el vessant assistencial»). El nostre model trenca aquesta dinàmica: els equips se senten acompanyats tècnicament i tenen suport dels seus caps tècnics i polítics.
8. Com a reptes, volem millorar la comunicació, element fonamental per a la participació. També volem avaluar millor tot el que es fa, així com incorporar més directament la veu del ciutadà.

---

### Una mirada a la intervenció comunitària des de la perspectiva de la vulnerabilitat: el cas de veïnatge i convivència a Olot

Eduard Carrera - *Consorci d'Acció Social de la Garrotxa*

Quim Brugué - *Universitat de Girona*

## Introducció

En un món cada vegada més globalitzat i interconnectat, l'àmbit local ha esdevingut un espai no tan sols cada vegada més rellevant per a la participació de la ciutadania sinó també un espai clau de cobertura de les necessitats de les persones (Blanco i Gomà, 2016). Tanmateix,

ens trobem davant una època caracteritzada per societats regides per lògiques pluralistes i individualistes, i on la generalització de la vulnerabilitat està provocant un augment del malestar i els conflictes. Sennett (2019) assenyala que davant aquestes circumstàncies cal explorar les habilitats necessàries per produir i habitar entorns més sostenibles, que promoguin la diversitat i les relacions en els entorns on vivim.

Amb aquesta recerca volem abordar la intervenció comunitària des de la perspectiva de la vulnerabilitat, analitzant el servei veïnatge i convivència del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa. Un servei que promou des del 2009 la gestió alternativa de conflictes a comunitats veïnals, també en barris, fent reunions i engegant activitats pensades en clau comunitària, i dutes a terme amb els propis veïns i veïnes.

### Repte, objectius i hipòtesis

La recerca intenta donar resposta a dues hipòtesis:

- A més capital social, la organització de les comunitats tendeix a reforçar-se i això fa que tinguin més capacitat de resposta per solucionar els problemes, fet que contribueix a una disminució de la vulnerabilitat.
- Quan la organització de la comunitat no existeix, la intervenció comunitària pot esdevenir útil per articular processos de transformació i reforçar la cohesió.

### Metodologia

En aquest cas, per a l'estudi de cas ens centrem en la intervenció portada a terme en tres agrupacions de blocs (22 blocs) de tres barris diferents d'Olot, on viuen 394 famílies. La investigació empírica es pretén fer a partir de dues aproximacions metodològiques. D'una banda, es proposa una part més descriptiva en la qual s'exposarà una història de vida per a cadascun dels blocs a partir de les accions realitzades pel servei, que consten de més de 500 entrevistes, 40 reunions veïnals, intervencions comunitàries, com pintades de comunitats, neteges d'escala, activitats de barri i projectes de voluntariat, i sessions formatives i espais de conversa entre veïns i veïnes per intercanviar coneixements i experiències. D'altra banda, es proposarà una part qualitativa amb tres grups de discussió i entrevistes a perfils tècnics, polítics, i veïns i veïnes.

### Resultats obtinguts i impacte

A partir de l'aproximació empírica pretenem observar com en alguns casos la intervenció ha permès augmentar el capital social, l'aprenentatge i s'han generat accions de forma autoorganitzada, cosa que ha promogut espais d'aprenentatge i que permeten l'empoderament de les persones. Tanmateix, la intervenció no ha comportat una reducció de

la vulnerabilitat, ja que es detecten dificultats per promoure canvis estructurals que puguin canviar les condicions de vida de les persones, i al mateix temps es visualitza la necessitat de promoure intervencions de forma més continuada i amb una temporalitat més àmplia.

### Conclusions

El cas analitzat vol mostrar la importància de l'articulació de les comunitats per tal d'aprofitar el capital social i comunitari, i posa damunt de la taula amb dades empíriques de quina manera la intervenció comunitària pot contribuir a donar resposta a les necessitats socials i a la creixent vulnerabilitat en les nostres societats cedint el protagonisme a les persones i als grups, els quals guanyen protagonisme en la transformació dels seus entorns de proximitat (Rebollo, 2012).

### Bibliografia

- BLANCO, I.; Gomà, R. (2016). El municipalisme del bé comú. Barcelona: Icària.
- REBOLLO, Ó. (2012). «La transformación social urbana: La acción comunitaria en la ciudad globalizada». Gestión y política pública [online], 21(spe), p. 159-186.
- SENNETT, R. (2019). Construir y habitar: ética para la ciudad. Barcelona: Anagrama. (Argumentos; 527)

---

## SESSIÓ 1 - BLOC 2

### Noves estructures i xarxes per a l'acció social comunitària

#### Xapo, una xarxa comunitària per a la millora d'oportunitats d'infants i adolescents de zona nord

Carla Hermida - *Institut Municipal de Serveis Socials*

Nuria Gil i Sara Barreda - *Centre de Serveis Socials Zona Nord*

Dolça Valero - *Centre Cruïlla*

Anna Fernández - *Agència Salut Pública*

Clàudia Manyà - *Consultora social*

#### Repte/objectius/hipòtesi

L'elevada complexitat de Zona Nord (Barcelona) —50 % dels infants i adolescents atesos pels Serveis Socials Bàsics (SSB)— comporta una saturació i dinàmica d'atenció a la urgència que pot replegar els serveis i entitats cap a l'autoprotecció, cosa que dificulta les actuacions integrades i preventives entre els diferents àmbits que atenen a la infància en risc i es distancia de les persones ateses.

En aquest context, XAPO (Xarxa d'Oportunitats de Zona Nord que aglutina el conjunt de serveis i entitats que atenen la infància i l'adolescència) afronta el repte de generar confiança i cultura col·laborativa al territori, enfortint la comunitat per a la millora del benestar i les oportunitats de la infància i l'adolescència, promovent la participació i la coproducció amb les famílies del territori.

Els objectius són:

- a) Promoure la cultura del treball col·laboratiu i l'atenció integrada entre els diferents serveis que conformen el sistema de protecció de la infància i l'adolescència a Zona Nord.
- b) Promoure metodologies apreciatives i participatives per a vincular-se i intervenir en la comunitat i les famílies.
- c) Construir una visió i interlocució comunes respecte a l'abordatge de les necessitats del territori en relació amb el benestar dels infants i adolescents.

### **Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)**

L'any 2017 els SSB i l'EAlA van organitzar unes primeres convocatòries adreçades a tots els serveis i entitats que treballen amb la infància i l'adolescència, on es van identificar els principals reptes a afrontar i es van definir el nom de la xarxa, els valors i la governança.

Actualment s'estructura en tres espais de treball:

1. **Plenari:** òrgan sobirà de XAPO de caràcter assembleari, on participen totes les persones que conformen la xarxa.
2. **Grups de treball:** constituïts en funció dels interessos de cada persona/servei/entitat, amb representació de cada àmbit (ensenyament, educació no formal, salut, serveis socials). Hi ha tres grups de treball:
  - o **Nosaltres:** s'orienta a la millora de l'atenció integrada i el treball col·laboratiu. Per exemple, s'han creat espais de cura professional durant la pandèmia i s'han identificat i generalitzat bones pràctiques en les comissions socials.
  - o **Famílies:** rduu a terme accions comunitàries amb famílies ateses. S'organitza una jornada on les famílies són ponents, es vinculen grups informals de famílies per enfortir-les com a actius i com a xarxa comunitària, se n'identifiquen les necessitats i es generen respostes de forma conjunta.
  - o **Relacions externes:** s'orienta a referenciar XAPO com a interlocutor a nivell polític i comunitari. Per exemple, conjuntament amb la Taula de Salut Mental s'ha impulsat la creació d'un protocol d'atenció a la infància que pateix desnonaments treballant amb l'AAVV i les famílies afectades, des del reconeixement mutu i la creació d'un espai de lideratge compartit.
3. **Grup motor (GM):** grup obert i rotatiu constituït per persones voluntàries, amb representació de tots els grups de treball i dels diferents àmbits d'atenció. El GM vetlla pel conjunt del procés, facilita i coordina els processos de treball dels diferents grups i promou l'avaluació contínua de la xarxa.

S'organitzen trobades cada mes i mig: una hora es dedica al Plenari i una hora als Grups de Treball. El Grup Motor es reuneix entre trobada i trobada. Cada espai de treball té la seva llista de correu i es disposa d'un núvol d'emmagatzematge digital compartit.

La xarxa disposa d'un acompanyament extern de 10 hores mensuals que dona suport metodològic al GM i al conjunt de la xarxa.

### **Resultats obtinguts i impacte**

- Augment del coneixement i confiança entre professionals, reconeixement d'experteses, creixement professional, sentiment de pertinença i apropiació de la xarxa.
- Millora de l'atenció integrada a la infància i l'adolescència: itineraris compartits, eficiència de les coordinacions, famílies més ben orientades i amb xarxa de suport més diversificada.
- Millora de les relacions amb les associacions i famílies ateses des del reconeixement mutu.
- Assoliment de reconeixement extern i del rol d'interlocució política vers les necessitats del territori.

### **Aplicabilitat**

XAPO és un paraigua a partir del qual es canalitzen inquietuds i necessitats concretes que emergeixen al territori.

Aquesta metodologia de treball podria replicar-se en altres àmbits, com l'atenció a la gent gran, violència de gènere...

### **Conclusions**

L'èxit de XAPO rau en les metodologies participatives tant a nivell dels professionals com de les famílies. L'impacte obtingut és la millora de l'atenció integrada en l'àmbit de la infància i l'adolescència, la millora de les relacions amb les famílies, la coproducció i la incidència política.

---

### **Pla de transformació comunitària**

Clàudia Salas i Sara Borreguero - *Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU*

Martin Miralles - *Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet*

### **Repte/objectius/hipòtesi**

El projecte esta encaminat a descriure com transformar les polítiques d'intervenció comunitària en un treball en xarxa creant sinergies publico-privades.

L'objectiu principal del projecte és coordinar i implementar el treball comunitari entre les entitats socials d'un mateix territori i l'administració local.

### **Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)**

A partir de l'experiència del Projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural ICI de la Serra d'en Mena (Sta. Coloma de Gramenet), la Fundació Carta de la Paz acompanya en la implementació d'un pla de Transformació Social a través del treball en xarxa amb l'administració local, les entitats socials i les institucions privades del territori.

A través d'una diagnosi participativa amb les entitats locals es determina l'estat inicial del treball comunitari en un territori concret. Es focalitza en les necessitats de les entitats i la seva participació en les activitats comunitàries (quin paper desenvolupen, quins serveis ofereixen, quina possibilitat de treball en xarxa amb altres entitats hi ha...). També s'elabora una avaluació inicial dels serveis socials de base que ofereix l'Ajuntament i els recursos dels quals disposa.

Amb les conclusions extretes s'elabora un pla de treball en xarxa amb les entitats a les que es dona l'empenta necessària per posar en marxa la intervenció comunitària dins d'una localitat o territori en concret.

Per construir aquest procés de transformació comunitària és imprescindible la generació d'espais de relació i treball que siguin transformadors i inclusius i que permetin avançar en les diferents fases de la Intervenció. Són importants tant els espais més globals i amplis (les Trobades Comunitàries o els Espais Tècnics de Relació), com els més específics i sectorials (les comissions, les taules de treball o els grups ciutadans). Així es desenvolupen diferents funcions: mentre que els primers socialitzen la informació i permeten tenir una visió de conjunt, els segons operativitzen les propostes i les duen a terme.

Es treballa des d'una perspectiva inclusiva i participativa. La convivència ciutadana intercultural ha d'incorporar i implicar necessàriament a tota la comunitat, no tan sols als representants d'àmbits minoritaris. Aquesta perspectiva permet no etiquetar el procés com si fos quelcom que només treballa amb un determinat sector de la població, sinó que respon als objectius de tota la comunitat i l'en fa partícip.

### **Resultats obtinguts i impacte**

A Santa Coloma de Gramenet l'aposta pel treball comunitari i de gestió positiva de la diversitat es tradueix en una major cohesió social. De fet, en l'actualitat s'afronta la crisi provocada per la COVID-19 amb més recursos, fruit d'una comunitat més organitzada, tal com assenyala el Diagnòstic Ràpid Participatiu.

També s'ha pogut validar de quina manera el treball comunitari és una eina eficaç per construir ciutadania amb subjectes actius dotats d'eines per desenvolupar el seu propi procés de millora i canvi social. Aquest enfocament ha servit per identificar les motivacions, potencialitats, capacitats i alternatives més viables.

### **Aplicabilitat**

El projecte es pot replicar a qualsevol tipus de territori on el compromís de l'Administració local sigui millorar la intervenció comunitària inclusiva a la localitat. El ritme de desenvolupament de la transformació comunitària ve determinat per la realitat de cada territori, així com per les activitats i accions concretes a dur a terme.

### **Conclusions**

Les contribucions que ha fet el Procés Comunitari Intercultural al territori de la Serra d'en Mena són diverses: pensem que la principal aportació han estat els esforços per generar un **relat en positiu** d'aquests barris, basat en les seves potencialitats. Vam començar a somiar junts i juntes sobre un full en blanc: teníem l'oportunitat de pensar què podíem aportar per millorar la situació. Això ha motivat, esperançat i empoderat aquesta comunitat. S'ha posat **èmfasi en els aspectes positius**, generant imatges positives que ens conduïssin a accions positives, bones pràctiques i experiències de col·laboració. S'han trencat estereotips i prejudicis, i s'ha treballat més enllà dels indicadors de vulnerabilitat, malgrat que s'han tingut en compte i s'han intentat compensar. Ara podem afirmar de quina manera comptem amb una comunitat compromesa, resilient i cohesionada.

---

### **De l'acció social de base a l'acció social comunitària**

Cayetano Gómez - Càritas Diocesana de Girona

Càritas Diocesana de Girona desenvolupa 18 projectes d'acció social de base a la demarcació de Girona, estructurats en tres programes: Acollida i acompanyament, Cobertura de necessitats bàsiques i Programa d'acompanyament a persones grans. Aquests projectes es desenvolupen en diferents punts del territori (municipis o barris); concretament en 178 punts de servei al llarg de la demarcació.

Un dels principals objectius de l'entitat, recollit en el seu Pla Estratègic 2017-2021, era «Combatre l'exclusió social des d'un treball social comunitari que permeti restablir els lligams de les persones amb el seu entorn com a membres actius de la societat».

La implementació d'aquest objectiu estratègic s'ha concretat, especialment, en projectes d'acció social de base, un cop identificats uns sèrie d'elements comuns a tots ells:

- El vincle amb el territori en que permet una àmplia implementació.
- El volum del voluntariat social que hi col·labora (en aquests 18 projectes hi participen prop de 1.900 persones voluntàries, fet que possibilita un fort arrelament territorial).
- El volum de participants d'aquests projectes (més de 20.000 persones de la tota la demarcació).
- Les possibilitats metodològiques d'aquests projectes, que han anat derivant cap a una perspectiva d'intervenció cada cop més participativa i grupal.



El pas de l'acció social de base a l'acció social comunitària es concreta afegint la perspectiva del treball comunitari de **forma transversal** a tots els projectes, que incorporen de forma clara en els seus objectius i metodologia la dimensió d'empoderament. Es planifiquen accions que remarquin la importància de la qualitat de la relació amb les persones participants; una relació que possibiliti incidir en la consciència de necessitat i en la capacitat de millora de les persones que participen en aquests projectes.

Tanmateix, també de forma transversal, des de la perspectiva de treball comunitari incorporen la finalitat d'anar reduint el treball d'acompanyament de les persones participants i, progressivament, anar conclouent la pròpia acció, un cop deixi de ser necessària, a través de la millora de competències que fomentin l'autonomia i la capacitat d'autogestió de les persones participants.

Quant als **objectius**, aquests projectes han revisat el marc de la seva intervenció identificant necessitats i potencialitats de l'espai social on es desenvolupa l'acció (barri o municipi, col·lectiu o grup social, espais d'intervenció de la resta d'agents del territori, així com espais de la pròpia organització). A més, s'ha promogut una pràctica organitzativa que impliqui a les persones participants en la millora de les seves condicions de vida; incentivant l'activació de recursos interns i externs de les pròpies persones en un procés de millora competencial que permeti replicar aquestes competències en altres situacions de la seva vida quotidiana, així com en situacions futures.

En relació als canvis en la **metodologia**, s'ha incorporat la perspectiva comunitària des del moment de la planificació dels projectes. Aquesta perspectiva ha orientat la tipologia i l'organització de les activitats que s'han implementat; així com en la relació

que, en clau de protagonisme, s'ha establert amb les persones participants. Es promou la creació d'una estructura col·lectiva a partir de la distribució de tasques i responsabilitats. El suport dels professionals s'ha orientat a oferir eines per a la identificació i elaboració d'objectius, així com per establir prioritats de l'acció en cada moment. Metodològicament també han estat clau les relacions grupals i intergrupals de les persones participants. S'ha promogut la interrelació amb altres entitats del territori, així com amb altres organitzacions i administracions, identificats com a agents comunitaris des del propi projecte.

Pel que fa a l'**avaluació** en clau comunitària de l'acció, aquests projectes es debaten entre la constatació de la millora dels resultats obtinguts (indicadors que avaluen el grau de participació, indicadors que avaluen l'empoderament, així com indicadors qualitius que avaluen el grau de satisfacció de les persones participants) i la necessitat d'avançar, a través d'una nova revisió diagnòstica dels projectes i la identificació de nous indicadors objectivament verificables i mitjans de verificació, per obtenir una veritable avaluació de l'impacte.

Quant als reptes de futur d'aquest procés de canvi que permetrà partir d'una acció social de base i avançar, potser de forma indefinida, cap a una veritable acció social comunitària, se n'identifiquen principalment tres:

- L'avenç en un procés de desempoderament de la pròpia organització, dels seus projectes i dels agents que els implementen i els desenvolupen (voluntariat i personal tècnic contractat) que trenca lògiques d'intervenció plenament integrades.
- Vetllar pel ritme d'implementació dels canvis proposats des dels projectes en tots els punts de servei del territori; entenent la diversitat d'aquests projectes locals com a element de diversitat i riquesa.
- Promoure canvis necessaris en l'avaluació diagnòstica que permetin millorar l'avaluació de resultats i avançar en avaluació d'impacte.

---

## SESSIÓ 1 - BLOC 3

### Desenvolupament de la comunitat com a procés de recuperació i inclusió social

#### Parets amb ànima

Blanca Olivares - ATRA

#### Objectiu

«Parets amb ànima» és un projecte comunitari adreçat a dones amb diagnòstic de trastorn mental que utilitza l'art urbà com a eina d'inclusió social. És un projecte dirigit a millorar la capacitat laboral, les habilitats socials, l'autoestima i el sentiment de pertinença de dones amb trastorn mental, potenciant el seu procés d'integració social i laboral, alhora que es treballa per combatre l'estigma associat, millorant la sensibilització de la població general envers les capacitats d'aquest col·lectiu. A partir de l'oferta d'una activitat formativa de qualitat es pretén aconseguir ampliar el món d'interessos, coneixements i competències de les dones que hi participen contribuint a que puguin sortir de situacions d'aïllament, enfortint la seva resiliència, benestar emocional i competències personals i laborals. El projecte cerca facilitar la participació activa de les dones, enfortint la seva dimensió social i comunitària, i connectar el teixit social afavorint les relacions entre persones amb i sense problemes de salut mental i/o addicció. Una part important del projecte és, doncs, crear una xarxa de contactes amb altres entitats i col·lectius de la ciutat.

Són dones que utilitzen l'art urbà com a eina transformadora de la societat per donar visibilitat a la seva veu. «Parets amb ànima» és un projecte que neix de la necessitat d'arribar on les paraules no arriben moltes vegades, concebut l'art d'explicar històries com a forma de canviar el món.

Donarem llum a barris a través de les seves façanes, parets i persianes amb missatges d'igualtat i sostenibilitat ambiental.

## Metodologia emprada

### LÍNIES D'ACTUACIÓ (ACTIVITATS)

- 1) Taller de grafit «Parets amb Ànima»:
- 2) Ruta urbana pels diferents murals i altres exponents dels patrimoni cultural de la ciutat
- 3) Fira d'street art
- 4) Participació en un espai de trobada i reflexió per a dones
- 5) Exposició fotogràfica
- 6) Creació d'una escola taller / cooperativa prelaboral

## Impacte esperat

Es potenciarà la visualització del col·lectiu de dones artistes grafiteres i la seva obra mitjançant la contractació de tres d'elles com a conductores del taller de formació i pintura de murals. Així mateix, l'entitat difondrà la feina feta a través dels seus canals habituals de difusió (pàgina web, notícies en xarxes socials, presentació de l'experiència en jornades i congressos, etc.).

Respecte a les dones amb trastorn mental i/o addiccions, el projecte busca incrementar la seva participació en serveis d'inclusió i millorar la seva capacitat sociolaboral mitjançant un taller d'aprenentatge de la tècnica del grafit que les ajudi a desconstruir estereotips de gènere, com la vinculació d'aquest ofici majoritàriament amb els homes. Es potenciarà l'empoderament del grup de dones amb trastorn mental i/o addicció a través d'un projecte d'autoocupació vinculat al servei prelaboral de l'entitat.

En el veïnat, pel que fa a la millora del territori i el foment del turisme sostenible, s'espera que els murals que s'hagin pintat quedin incorporats a una ruta turística pel barri, que n'esdevingui un element permanent de millora continuada i de reactivació socioeconòmica. S'espera aconseguir la creació d'una nova ruta turística al barris, connectada amb tres murals pintats fruit del treball d'un grup de 15 usuàries de serveis de salut mental i/o addiccions que participaran en un taller setmanal de grafit (durant sis mesos) conduït per tres artistes grafiteres. Per dur a terme el procés participatiu esperem contactar al menys amb cinc entitats veïnals.

## Aplicabilitat

El projecte s'ha iniciat el setembre del 2020 i s'espera que sigui replicable en altres barris i contextos comunitaris ja que tant la metodologia com els elements necessaris per dur-lo a terme estan ben definits i provats.

## Conclusions

El projecte aposta per l'empoderament de les dones i la lluita contra la doble discriminació per ser dones i tenir un trastorn mental. També és una clara aposta per l'acció comunitària i la participació, pel treball en xarxa, per l'empoderament de les persones amb una problemàtica

derivada del trastorn mental i per la promoció de la convivència, la cohesió social, la gestió de la diversitat, la inclusió social, la cooperació, la col·laboració i el treball conjunt amb els agents del territori implicats. Fomenta el teixit associatiu i una ciutadania activa.

## Horta amb Gràcia

Raquel Pérez - Salut Mental Gràcia

## D'on venim?

El projecte «Horta amb Gràcia» per a **persones amb Trastorn Mental Greu (TMG)**, és un hort urbà comunitari que ha recuperat un espai buit i en desús, i l'ha transformat en una zona verda on es conreen hortalisses, herbes aromàtiques i medicinals amb la idea de crear sostenibilitat ambiental, solidaritat veïnal i enfortiment del teixit associatiu. S'inicià el 2016 dins el programa municipal Pla de Buïts Urbans amb Implicació Territorial i Social (Pla BUITS), de l'Ajuntament de Barcelona.

## Objectiu

Oferir a persones amb TMG, beneficiàries principals del projecte, un procés de capacitat i rehabilitació sociolaboral que afavoreixi el desenvolupament d'un itinerari d'inserció i integració laboral, així com la normalització i la integració comunitària. Alhora cerca promoure les relacions entre la població en general (veïnat, gent gran, infància etc.), beneficiaris secundaris del projecte, i les persones del col·lectiu, especialment a escala de barri, on puguin participar activament; i permetent los-hi desenvolupar la seva trajectòria professional i vital amb autonomia i qualitat de vida. El projecte busca també normalitzar la imatge de les persones amb trastorn mental greu i treballar per la seva inclusió social, de forma activa, a la comunitat.

## Metodologia de treball

Es desenvolupen diferents activitats:

- FORMACIONS EN HORTICULTURA ECOLÒGICA. Cursos teoricopràctics dirigits a persones amb TMG.
- SESSIONS OBERTES AL BARRI. Monogràfics oberts a la ciutadania sobre l'autosuficiència, l'alimentació conscient, el consum de productes ecològics i els aliments de proximitat.
- TASTET D'HORT. Aproximació al món de l'horticultura ecològica a les persones ateses al servei prelaboral
- L'HORT COMUNITARI. Oferta d'un espai d'horticultura urbana comunitària dirigida als diferents col·lectius interessats, com és el de la gent gran.
- FORMACIÓ I TALLERS A INFANTS. Aposta per l'educació en valors i pel desenvolupament d'actituds responsables vers la natura, el medi ambient i l'alimentació saludable

- ACTIVITATS COMUNITÀRIES. L'hort com a espai de trobada, obert al veïnat i a entitats on compartir un projecte de barri, promovent el compromís, la implicació i la participació en el teixit social, tot fomentant el dinamisme social a l'entorn.

### Resultats obtinguts

- Espai de convivència i de participació activa a la comunitat de les persones amb trastorn mental a través d'una activitat amb valor territorial, social i mediambiental.
- Les persones amb TMG participants descriuen una millora de la qualitat de vida, de l'impacte de la malaltia i del seu procés de capacitació i rehabilitació sociolaboral en diferents aspectes com són:
  - a. Augment de la seguretat, l'autoestima i el benestar emocional.
  - b. Ampliació de les relacions socials, la interacció amb l'entorn i el sentiment de pertinença a la comunitat.
  - c. Adquisicions d'hàbits de salut a través de l'activitat hortícola amb la pràctica de l'exercici físic i la millora de l'alimentació.
- Sensibilització de l'entorn vers els col·lectius en risc d'exclusió social, cosa que permet l'enfortiment de la xarxa social i cultural a la ciutat entre entitats, veïns/es i de les persones amb TM com a agents protagonistes.

### Aplicabilitat i conclusions

- Promou la inserció i empoderament de les persones vulnerables amb problemàtica derivada de salut mental, promovent les relacions socials i l'ús positiu del temps per tal de reduir l'impacte de la malaltia, l'ocupació i l'assoliment d'una millora social. Forma les persones i n'augmenta la capacitació per a una futura inserció sociolaboral. Promou la pràctica d'estils de vida sostenibles i saludables, i la sensibilització social vers la diferència.
- Permet participar a tota la ciutadania.
- Mirada diferent de la ciutat, cercant la recuperació dels espais naturals.
- Fomenta l'agroecologia basada en el tractament i preservació del sòl, i l'explotació que se'n fa i li atorga valor ecològic.
- Cerca sensibilitzar la ciutadania amb la preservació dels recursos naturals i la recuperació ecològica per aconseguir una ciutat més verda i sostenible.
- Base de caràcter social i comunitari ja que es col·labora i participen moltes persones derivades d'altres entitats, associacions i organismes.
- Incorpora criteris de sostenibilitat ambiental, social i de consum.
- Cerca generar l'ajuda mútua entre les persones que hi participen i la creació de les xarxes de suport informals per evitar situacions de vulnerabilitat, discriminació i exclusió social.
- Promou la millora de la vida quotidiana amb l'esforç i l'exercici: la interrelació personal, la integració comunitària i l'alimentació saludable.
- Fàcilment replicable en altres territoris.

### Per un nou model de ciutadania i acció comunitària: protagonistes ments despertes

Silvia Garcia, Miquel Tiffon, Bibiana Barnadas, Carmen Armengol i Marta Viaplana

Grup SOM VIA

### Repte/objectius/hipòtesi

En el context socioeconòmic canviant en què vivim, la participació i l'emancipació de la ciutadania adopta un paper indispensable en els processos d'inclusió social.

Així, en les darreres dècades, una part considerable dels nous paradigmes en l'àmbit de la salut mental intenta generar espais socials on persones amb diagnòstic participin en els programes d'acció comunitària. L'objectiu és potenciar la seva autonomia i dignificació més enllà del camp estrictament terapèutic i nosològic.

Es percep, doncs, la importància del retorn i la devolució de la paraula a la ciutadania afectada, veritables protagonistes de la lluita antiestigma i de la creació de condicions que fan possible superar el model tradicional assistencial de salut mental de «vida tutelada».

Les persones usuàries, així com les seves famílies, tenen avui a la seva disposició un marc legal des del qual poder exercir els seus drets. És aquí que el grup Som Via contribueix amb aquesta comunicació.

Els **Protagonistes Ments Despertes** empren un discurs expert per afrontar la transformació de situacions col·lectives a través de l'organització i l'acció associativa. Activen conscienciació, organització i mobilització per desenvolupar l'acció comunitària. Aquí és important emfatitzar en la creació de nous agents socials, nous col·lectius i estructures que permetin encarar la transformació de situacions col·lectives.

### Intervenció i metodologia emprada (obtenció de resultats)

Les accions formatives en centres educatius, cicles amb famílies, sessions de treball grupals i sessions de treball amb el COPC són activitats comunitàries en salut mental al servei de la societat.

Els Protagonistes compten amb la suficient experiència o recorregut del trastorn per avaluar, ajudar i ser referència a d'altres persones que no han arribat a la fase «diagnòstic, acceptació-consciència», persones amb diagnòstic recent o que no acaben d'acceptar la transició eutímica i, naturalment, tenen prou expertesa per acompanyar famílies.

Això implica autoconeixement i transmissió directa de coneixement; són veus que adopten una nova rellevància que les recupera i ubica en una posició simètrica amb categories del saber expert (metges, psiquiatres, etc.). La metodologia, basada en la **història de vida**, es conjuga en:

- L'anàlisi compartida de la realitat: relació de vides particulars, els seus sabers, situacions interpersonals.
- La programació conjunta i compromisos: recuperació de la singularitat i diversitat amb testimonis de memòria col·lectiva. Escripura dels guions: pensar sobre la seva biografia

dóna sentit precís, requerit i necessari, per connectar cada identitat i la posició per participar a la comunitat.

- Consolidació i visualització del procés: són ponents que fan un procés d'observació i d'interpretació de les accions formatives realitzades. Així: 1) es genera un grup de suport mutu cohesionat, 2) es sistematitzen continguts i dinàmiques en el seu rol de ponent.

### Resultats obtinguts i impacte 2020

Mitjançant instruments propis d'avaluació s'evidencia l'anàlisi i seguiment anual dels respectius indicadors, incorporant l'anàlisi de la perspectiva de gènere.

Resultats:

- El 88,89 % se sent integrat en les xarxes socials i comunitàries.
- El 88,89 % se sent empoderat.
- El 100 % creu que fa una tasca antiestigma.

Algunes pràctiques d'acció comunitària contraresten les conseqüències socials negatives que provoca la crisi sanitària i són: la participació en taules i comissions tècniques, i la publicació d'informes.

### Aplicabilitat

Els protagonistes duen a terme la seva tasca comunitària en centres educatius des de fa nou anys. Participen també en les accions formatives universitàries per a futurs professionals en l'àmbit social i també conformen un espai d'acompanyament a les famílies. Aquí s'evidencia l'aplicabilitat de la proposta.

El format de la proposta pot replicar-se en altres escenaris on persones amb diferents situacions, patologies o diagnòstics esdevinguin protagonistes.

En aquest sentit i com a referent per a la resta d'entitats, impuls o promoció d'altres iniciatives, Ments Despertes ha estat guardonat amb el **1er Premi Voluntariat 2020 del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies**, a través de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària.

### Conclusions

Descobrir capacitats gràcies a l'experiència grupal genera empoderament i augmenta la seguretat individual per abordar altres dificultats. En el fons, l'experiència terapèutica grupal millora la vivència subjectiva dels successos que tenen lloc a l'exterior i genera una obertura del protagonista útil per analitzar aspectes de si mateix i beneficiar-se de l'evolució i transformació creixent que significa el desenvolupament de les capacitats. **Agents clau de canvi en un nou model d'acció comunitària.**

## SESSIÓ 1 - BLOC 4 - TALLER

### Aprenentatges pràctics per a una bona acció comunitària en temps de Covid. L'experiència de la Xarxa Comunitària d'Economia Social i Cures de l'Esquerra de l'Eixample - Xarxa Cesca

Xabier Ballesteros - Ajuntament de Barcelona / URV

#### Objectius del taller

- Transmetre una noció i sentit de comunitat, adquirit i construït des de l'exercici pràctic de la professió.
- Proporcionar a les persones participants elements per a una posició ètica i crítica para el treball amb la comunitat.
- Identificació d'elements clau d'èxit o fracàs en la construcció de vincles i iniciatives comunitàries.
- Posar en relleu el paper dels i les professionals i dels serveis en la creació de vincles comunitaris, i en l'articulació d'iniciatives participatives en els barris on actuen.

#### Destinatari

Equips i professionals que vulguin desenvolupar accions comunitàries partint del coneixement i reconeixement de la realitat del territori on treballen.

#### Cas / repte / problema presentat

El confinament i l'estat d'alarma amb què es va enfrontar la pandèmia, va posar de manifest que els serveis (el sistema de serveis) no estava preparat per donar resposta no només al repte que suposava la pandèmia, sinó a la realitat complexa i canviant de les nostres societats.

Les institucions, els serveis i les professionals es van trobar perplexos i depassats per la situació, amb dificultats per satisfer de manera diligent les necessitats de la ciutadania. Arreu van aparèixer iniciatives en xarxa per donar resposta a les necessitats més bàsiques de sosteniment de la vida: alimentació, protecció sanitària, suport emocional. Mentre en l'àmbit sanitari es produïen onades de solidaritat i reconeixement vers els professionals, en l'àmbit dels serveis socials es recollien crítiques, desconfiances i denúncies. Tant pel que fa a les administracions i serveis, com als professionals que hi treballen.

En aquest context considerem oportú compartir l'anàlisi i la reflexió respecte dels factors i elements que van permetre al Centre de Serveis Socials de l'Esquerra de l'Eixample, acompanyar i participar de la gènesi i construcció de la Xarxa Comunitària d'Economia Social i Cures de l'Esquerra de l'Eixample – Xarxa Cesca.

Una xarxa, la Cesca, que és l'evolució i transformació de la xarxa d'aliments generada al barri de l'Esquerra de l'Eixample de Barcelona (110.000 habitants) en el context del confinament per la COVID-19. A l'estiu del 2020, la xarxa d'aliments decideix deixar de distribuir aliments

al veïnat, i passa a organitzar-se al voltant de tres eixos: el treball (per promoure l'ocupació del veïnat); l'economia sense diners (intercanvi, reutilització i compartició d'objectes i eines); i l'acompanyament i les cures.

### **Metodologia emprada / didàctica de la sessió**

La metodologia combinarà l'explicació del cas pràctic, amb l'intercanvi en grups petits, i la construcció col·lectiva.

10' Presentació del taller i dels participants

20' Presentació del cas. Es farà una presentació del cas amb suport digital, incloent els antecedents relacionals, el desenvolupament i els elements crítics en el procés. Si la naturalesa organitzativa del congrés ho permet, s'incorporarien participants membres del grup motor de la Xarxa Cesca.

20' Treball en grups. Es plantejarà abordar el cas en subgrups (per exemple, un de presencial i tres online, en funció dels participants), al voltant de les preguntes:

- Percepcions i sentiments dels professionals respecte de la seva capacitat de donar resposta en situacions de crisi, o als grans reptes socials.
- Pors, recels, desconeixements i desconfiances en relació amb la ciutadania organitzada.
- Paper que tenen els serveis i els professionals en situacions com la que hem viscut.
- Aspectes han que de ser tinguts en compte per fer un acompanyament de les iniciatives veïnals.

10' Posada en comú de les reflexions de cada grup

15' Treball en grups. Elements per elaborar un decàleg per a l'acompanyament de les iniciatives ciutadanes.

10' Construcció col·lectiva del decàleg

5' Avaluació i tancament de la sessió

### **Resultats esperats / impacte**

- Proporcionar aprenentatges pràctics als i les participants.
- Transmetre confiança als professionals en relació amb les seves habilitats i capacitats.
- Incorporar una manera relacional de ser, estar i interactuar dels i de les professionals amb l'entorn.
- Proporcionar una experiència motivadora que afavoreixi el reconeixement de les aspiracions, les capacitats i potencialitats de l'entorn on treballen.

- Contribuir a desenvolupar la dimensió comunitària dels serveis.
- Construcció col·lectiva d'un «decàleg» (en principi intern del grup) per a l'acompanyament de les iniciatives ciutadanes.

### **Aplicabilitat**

Els equips i professionals participants podran aplicar els aprenentatges compartits a qualsevol acció que impliqui relació amb la ciutadania, però també singularment quan identifiquem iniciatives comunitàries del territori valuoses i que poden confluïr amb els objectius i finalitats dels serveis.

També són aplicables al redisseny dels serveis, així com al disseny i desenvolupament de projectes comunitaris a iniciativa dels propis serveis.

## **SESSIÓ 2 - BLOC 1**

### **Desenvolupament de la comunitat com a procés de recuperació i inclusió social**

#### **PROJECTE SOLEDAT: Estudi de les persones grans que viuen soles als municipis del Consorci d'Osona de serveis socials (COSS), Gurb, San Hipòlit de Voltregà, Sant Pere de Torelló i Sant Vicenç de Torelló.**

Núria Viñas i Laia Sala - *Consorci d'Osona de Serveis socials*

**Projecte Soledat:** Estudi de les persones grans que viuen soles als municipis del Consorci d'Osona de serveis socials (COSS), Gurb, Sant Hipòlit de Voltregà, Sant Pere de Torelló i Sant Vicenç de Torelló.

### **Objectius**

- Analitzar la percepció de soledat social de les persones grans majors de 75 anys que viuen soles als quatre municipis del COSS durant la pandèmia.
- Analitzar el risc social de les persones grans majors de 75 anys que viuen soles als quatre municipis de COSS durant la pandèmia.
- Dissenyar models de seguiment i actuació aplicables des dels Serveis Socials, per les persones grans majors de 75 anys que viuen soles.

### **Metodologia emprada**

- Extracció de la base de dades municipal de les persones destinatàries del projecte.
- Informar des de l'Ajuntament a tota la població de l'inici del projecte.
- Dissenyar el qüestionari tenint en compte l'escala de valoració. sociofamiliar TSO, de risc social en població geriàtrica, els indicadors de soledat social de l'escala ESTE, coneixement

i utilització de la xarxa de serveis socials i recull d'activitats d'oci que realitza i que li agradaria fer.

- Aplicació del qüestionari a partir de trucades telefòniques i/o visites a domicili, a les persones destinatàries.

### Resultats obtinguts / impacte

- El perfil dels participants és el 77 % dones i la mitjana d'edat és de 81 anys (homes 83 anys i dones, 81 anys).
- En relació amb el risc social, els resultats de l'Escala de valoració sociofamiliar TSO el 49,5 % té una bona situació social, el 41 % té un risc social alt i el 9,5 % presenta problemàtica social.
- En relació amb la soledat social, el 39 % té un nivell baix, el 61 % presenta un nivell mitjà i no hi ha cap persona amb un nivell alt de soledat.
- El 5,3 % de les persones que han participat manifesten sentir-se sol.
- El 67,3 % de les persones enquestades té algú amb qui parlar dels seus problemes quotidians, mentre que el 28,4 % només té algú de vegades i el 5,3 %, mai.
- El 38,9 % no se sent mai sol, el 55,8 % de vegades, el 5,3 % sempre.
- El 77,9 % té sempre amics o familiars quan li fan falta, mentre que el 22,1 % de vegades.
- El 60,6 % dels casos ha fet ús dels serveis socials.
- El 70,2 % dels casos tenen el servei de teleassistència.
- El 5,3 % dels casos utilitza el servei d'ajuda a domicili.
- El 1,7 % dels casos utilitza el servei de centre de dia.
- El 55,9 % dels casos fa activitats relacionades amb mirar la televisió, llegir o passejar en el seu temps lliure.
- Els usuaris amb problemàtica social són el 9 % i, si incorporem els de risc social alt, són gairebé un 18 %.
- Cal comentar que, pel disseny de l'estudi, les persones que viuen soles i que fan servir serveis molt importants com el SAD, no són rellevants perquè els usuaris d'aquest tipus de servei no estan sols.

### Aplicabilitat

- Nomenar un responsable del projecte, fer un seguiment acurat, incorporar activitats que permetin disminuir la soledat i el risc social identificant-lo preventivament i adequant actuacions.
- Treball conjunt i coordinat entre el tècnic responsable de projecte i la treballadora social dels serveis socials bàsics referents de gent gran.
- Seguiment proactiu dels casos des dels serveis socials.
- Coordinació amb els tècnics del servei de teleassistència tenint en compte el seu protocol de seguiment (nivell RET).

- Seguiment dels casos segons les recomanacions publicades a l'estudi de l'Escala de valoració sociofamiliar TSO (Universitat d'Alacant i Diputació de Barcelona).
- Treball transversal i en xarxa amb el tècnic dinamitzador de gent gran dels Espais Activa't dels municipis, per facilitar la participació en les activitats que s'organitzen al municipi.
- Dissenyar un projecte que permeti identificar la població amb les característiques descrites, i la seva ubicació a nivell del territori, i fer-lo extensiu a tots el municipis del COSS.

### Conclusions

- L'estudi identifica que un 17,9 % de la població participant que està sola presenta un risc social alt o té problemes socials.
- El servei de teleassistència és el servei més utilitzat, amb un 70 % de la població que utilitza els serveis socials. La resta de serveis utilitzats estan per sota del 5 %.
- El 5,3 % de les persones que han participat manifesta sentir-se sol.

---

### FARS: Autonomia, participació social i reducció de l'aïllament en la vellesa

Lluís Marroyo i Èlia Llinàs - *Fundació Campus Arnau d'Escala*

### Repte/objectius/hipòtesi

Un 14 % de la població de Girona té més de 65 anys (12.178 persones). Els darrers informes mostren que més de 3.000 persones majors de 65 anys viuen soles (2.369 més grans de 75 anys; dades de 2020). Un elevat percentatge presenta situacions d'aïllament i de pèrdua de les relacions socials per motius de salut, pèrdua de familiars i amics i deficiències en l'accessibilitat a l'entorn. Tot això fa que la persona perdi el seu patró relacional i no participi en les activitats de la vida comunitària.

L'objectiu principal del projecte és potenciar la participació social de les persones grans amb el desenvolupament d'eines que permetin el seu empoderament, per reduir-ne l'aïllament social i millorar-ne la qualitat de vida. FARS acompanya la persona en l'exercici de la seva autonomia a l'hora de participar en la vida comunitària. D'aquesta manera, els participants s'impliquen en les xarxes socials establertes a la ciutat de forma estable i satisfactòria.

### Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)

La metodologia es basa en l'elaboració de l'anomenada «història de vida» a partir d'entrevistes amb el destinatari per ajudar-lo a integrar la dimensió positiva que tenen els episodis identificats. La meta és empoderar la persona a partir de la presa de consciència sobre les pròpies capacitats i desitjos.

Tot seguit, s'analitzen conjuntament els episodis destacats de la Història de Vida identificats pel destinatari i s'elabora un llistat d'interessos i desitjos per traçar un mapa de voluntats i preferències del destinatari.

Confecció conjunta d'una llista de les activitats que li agradaria fer a la persona per tal de potenciar la seva participació social i reduir el seu aïllament (cursos, sortides culturals, grups de lectura, etcètera).

Contrastar amb la persona els recursos i l'oferta que té a l'abast i elaborar un pla que sigui realitzable, responent a preguntes com: Es poden pagar, les activitats? El calendari fa possible l'assistència? L'activitat és apta per una persona d'edat avançada?.

Finalment, executar el pla individual d'actuacions elaborat amb la persona destinatària. Es tractarà d'acompanyar la persona en la realització d'activitats que la tornin a connectar amb el teixit social.

### Resultats obtinguts i impacte

Les persones grans beneficiàries reben suport psicoterapèutic a través de la història de vida. Són acompanyades per facilitar-los la realització d'activitats que condueixen a la seva reconexió, participació social i restabliment de l'autonomia personal. L'acompanyament directe té una intensitat variable segons les necessitats. S'estima una mitjana de 50 hores per cada persona destinatària.

### Conclusions

L'aïllament social és una causa significativa de l'augment de problemes de salut i, en especial, de problemes de salut mental (angoixa i depressió). Tenint en compte l'elevada prevalència d'aquest tipus de malalties, la reducció de l'aïllament amb el foment de la participació social pot significar un augment considerable dels nivells de benestar i salut mental. FARS es proposa acompanyar les persones grans en la seva reconexió amb la vida social a partir de les seves preferències i voluntats.

---

## Com les cures construeixen comunitat. L'experiència de La Colla Cuidadora

Xabier Ballesteros - Ajuntament de Barcelona / URV

### Repte

La iniciativa respon a un doble repte: donar resposta a les necessitats de suport de les persones que tenen cura d'un familiar amb dependència, i alhora contribuir a generar una comunitat de cura en el territori.

### Objectius

- Millorar les condicions de vida dels familiars cuidadors de persones dependents, així com d'aquestes últimes.
- Avançar en la coresponsabilitat i equitat en la realització de la cura social.
- Visibilitat de la cura, i de les necessitats de les persones que l'exerceixen
- Contribuir al dret a la cura (vs l'obligació de cuidar).

- Generació d'una experiència comunitària que contribueixi a donar resposta al repte social de la cura.

### Hipòtesi

Des de la metodologia comunitària, la construcció de vincles entre persones que cuiden un familiar no només comporta beneficis per a les persones participants sinó que possibilita generar vincles i dinàmiques que contribueixen a la creació de comunitat al territori.

Aquesta generació de comunitat a partir de les pràctiques de cura és un dels elements necessaris per afrontar el repte que es planteja a les nostres societats per donar resposta a les creixents necessitats de cura de les persones dependents.

### Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)

La Colla Cuidadora ([www.lacollacuidadora.net](http://www.lacollacuidadora.net)) és una iniciativa comunitària de suport a persones que tenen cura d'un familiar en situació de dependència, fruit d'una malaltia, una discapacitat o l'envelliment.

Va néixer el 2003 per iniciativa del CSS l'Esquerra de l'Eixample de Barcelona. Posteriorment es van incorporar altres CSS, ABS i una entitat.

S'organitza com una xarxa de cuidadores i serveis, que promou dos tipus de grups: de suport i comunitaris.

La comunicació mostrarà com, gràcies als grups de suport, persones que vivien situacions de sobrecàrrega i d'aïllament social aconsegueixen recuperar el centre de les seves vides i superar el sentiment de solitud. La parella de professionals que acompanya el grup és interdisciplinari i prové de serveis diferents.

En el procés d'empoderament personal, qui així ho desitja s'incorpora a un grup comunitari, dirigit conjuntament per professionals i cuidadores. La mirada del grup es desplaça cap a fora, és a dir es dirigeix cap a altres persones cuidadores i a l'entorn social on viuen. El grup adquireix una rellevància social i política, ja que contribueix a sensibilitzar la societat sobre la importància de les cures, a visibilitzar-les, i a posar-les en el centre d'activitats socials i comunitàries del barri o ciutat.

El projecte s'avalua mitjançant qüestionaris als participants, sessions d'avaluació grupal i també gràcies a la participació en projectes de recerca.

### Resultats obtinguts

- S'han organitzat 32 grups de suport i dos grups comunitaris. Han participat més de 360 persones cuidadores, i prop de 40 professionals.
- Ha fet visible les persones cuidadores a les activitats del barri.
- Ha estat reconeguda com a bona pràctica social el 2018.
- Ha contribuït en estudis de recerca i projectes I+D+I (Homes Cuidadors, Impacte de la Covid en les persones cuidadores, Superilles BCN).

- Ha tingut incidència en les guies i documents adreçats a professionals, i en les polítiques d'abordatge de les cures de Barcelona.
- Coconstrucció d'una ApS (assignatura d'Aprenentatge Servei) amb alumnes de 4t d'ESO de l'institut del barri. En el marc de l'Eix Gran (iniciativa comunitària del barri), l'alumnat pot conèixer i fer experiència de la realitat de les persones grans de l'Eixample i de les cures.

### Aplicabilitat

- La metodologia grupal està acreditada i estesa, i el seu aprenentatge i pràctica està a l'abast dels professionals dels serveis socials i sanitaris.
- La seva dimensió comunitària és plenament replicable. És significatiu que el territori on neix i es desenvolupa La Colla Cuidadora no es caracteritza per la seva xarxa de connexions socials.

### Conclusions

- La construcció de relacions socials significatives té una incidència molt rellevant en la millora de les vides de les persones cuidadores.
- La comunitat ho és en la mesura que és cuidadora, que reconeix i fa seva la necessitat dels seus membres.
- Les persones participants en els grups de la colla han esdevingut elements clau en la construcció de pràctiques comunitàries i fomento del sentit de pertinença.
- Les iniciatives de suport a persones cuidadores esdevenen constructores de comunitat (pràctiques i sentit de pertinença).
- Són rellevants els aprenentatges en contextos limitadors com el del confinament i l'estat d'alarma (dinàmiques comunitàries autònomes).

## SESSIÓ 2 - BLOC 2

### Acció social per a la infància i joventut

#### Vitamina. Lideratge ètic i transformació social

Maria Domínguez i Clàudia Salas - *Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU*

#### Repte/objectius/hipòtesi

**Vitamina** és un programa socioeducatiu en lideratge ètic i transformació social. Es tracta d'una formació i empoderament vivencial en grup destinat a joves i famílies de barris vulnerabilitzats i en situació de risc d'exclusió social, marcats per la manca de lideratges i referents positius. **L'objectiu principal és generar capital humà ètic, capaç de liderar canvis per a la transformació social en aquests entorns.**

#### Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)

El programa té una durada de quatre anys i s'estructura en sessions setmanals d'una hora i mitja amb grups de joves de 8 a 15 participants d'entre 13 i 17 anys, i en sessions mensuals amb els grups familiars.

Al primer any es treballa l'eix **personal**, on es potència l'autoconeixement. El segon any es treballa l'eix **relacional**, orientat al descobriment i el reconeixement de la relació amb l'altre. El tercer any treballem l'eix **social** emprenedor, on es posen de manifest totes les capacitats adquirides durant els dos anys anteriors a més de les capacitats de lideratge ètic, duent a terme un projecte de transformació social liderat per els i les joves en els seus entorns més propers i amb sinèrgies amb les entitats del territori. I finalment, el quart any, es treballa l'eix d'autonomia pròpia, en el que es posa en marxa un acompanyament mentoriat per part de persones voluntàries.

La formació setmanal està complementada per **tallers especialitzats** (conduïts per especialistes), en que es treballen temàtiques amb més profunditat. També es combinen amb **sortides d'impacte** en què els i les joves participen en activitats que fomenten el desenvolupament personal i grupal, i que són afins als valors Vitamina.

Finalment, a l'estiu, s'organitza el **VITAcampus amb tots els grups de joves de Catalunya**. És una formació intensiva convivencial de cinc dies en un entorn rural on els i les joves segueixen posant en pràctica totes les capacitats, valors i aprenentatges adquirits al llarg del curs. Es combina el treball metodològic de les dinàmiques Vitamina amb activitats esportives, culturals i de lleure a la natura.

Es treballa en xarxa amb les entitats locals que actuen de connectores entre els i les joves i Vitamina, a més de fer-se un seguiment conjunt de necessitats tant individuals com de territori.

#### Resultats obtinguts i impacte

Des de la creació del Programa el 2015, gairebé **200 joves i 100 familiars** han passat per la formació Vitamina. El programa ha tingut un impacte en **sis localitats del territori català**: Sant Adrià del Besòs, Santa Coloma de Gramenet, Mataró, Reus, Cambrils i Tarragona.

Els i les joves valoren el seu pas pel programa com una oportunitat per conèixer-se millor a sí mateixos i mateixes, adquirir eines per al seu **desenvolupament personal, relacional i social, i orientar el seu projecte vital**. Així, s'observa com **milloren el seu autoconcepte** al llarg del programa tant en la dimensió acadèmica com emocional, familiar i física. Els i les joves, valoren com de beneficioses que han estat les sessions amb una puntuació de 9,1 sobre 10.



La Susana, una participant del grup de La Mina, de Sant Adrià del Besòs, en acabar la formació Vitamina conclou: «Siempre había sido una personal invisible en un entorno que no me permitía avanzar, hasta que encontré Vitamina, que me proporcionó la voz y la actitud para poder combatir todas las situaciones que la vida me planteaba».

### Aplicabilitat

Seguint una metodologia de treball en grup, apliquem un material que està acuradament preparat per a cada eix. Sempre escoltem les necessitats del grup i ens adaptem al màxim al seu procés. D'altra banda, comptem amb **Vitamina-T**, una formació orientada a professionals que vulguin organitzar grups Vitamina a les seves localitats. Gairebé 100 professionals d'arreu del territori nacional i internacional ja han rebut aquesta formació.

### Conclusions

L'acompanyament de **Vitamina** és molt valuós. Durant aquests quatre anys els usuaris es converteixen en persones més sensibles i sensibilitzades amb el seu entorn (família, escola i barri) i amb la pluralitat existent. Esdevenen persones més conscients i amb valors que es plasmen en la capacitat de liderar les seves vides, servint d'exemple i d'inspiració als seus iguals, i transformant els seus entorns.

### LET'S CHAT

Sandra Ribas - ATRA

### D'on venim?

Let's Chat és un programa de prevenció dissenyat per GRUP ATRA l'any 2017. Ofereix atenció psicològica i socioeducativa d'atenció digital i comunitària a persones de 12 a 30 anys i les seves famílies. Inclou serveis d'atenció, orientació i assessorament sobre consum de drogues, ús de pantalles i altres comportaments de risc associats. Treballa estretament amb la xarxa social, sanitària, educativa i lúdica.

### Objectiu

És la prevenció i l'acompanyament en la gestió de riscos i plaers associats a l'ús i abús de les TIC, al consum de drogues i a comportaments no saludables, potenciant el desenvolupament de les persones joves perquè siguin social i digitalment competents.

Es treballa des d'un abordatge integral, adaptant-se a les característiques i realitats de l'adolescència i la joventut, donant servei des d'una intervenció pròxima, flexible, d'accés immediat i amb atenció a la diversitat de gènere i condició social i funcional.

Consta de:

### Servei d'assessorament a joves i adolescents

- Servei d'assessorament familiar
- Servei d'atenció digital: Servei de xat, Servei de videoconferència i xarxes socials.

### Intervencions comunitàries:

- Càpsules per a joves sobre l'ús d'eines digitals
- Càpsules per joves sobre drogues
- Grups de debat amb perspectiva de gènere pel que fa a l'ús de les TIC i les drogues.
- Càpsules formatives per a agents educatius formals i no formals.
- **Observatori:** intervencions en el medi comunitari on es reuneixen els i les joves amb l'objectiu de recollir dades quantitatives i qualitatives sobre el consum de drogues i els usos dels entorns digitals.
- **Acció Jove:** escola de voluntariat que forma joves de 18 a 30 anys per impartir tallers preventius amb recursos i serveis d'educació formal i no formal, amb suport professional.
- **Let's Family:** sessions grupals dirigides a mares i pares per abordar aspectes clau en la prevenció de conductes potencialment addictives.

### Metodologia de treball

Sustentada en dos pilars metodològics fonamentals: l'ATENCIÓ DIGITAL i l'ATENCIÓ COMUNITÀRIA, que a més, han permès la continuïtat de l'atenció durant la situació de confinament estricte per la Covid-19. Intervenció proposada en funció de cada cas, valorant factors de risc i protecció, adherència al programa, voluntarietat o no d'accés al servei i situació personal i familiar que l'envolta.

### Resultats obtinguts

Atesos 1.086 adolescents i joves, 37 famílies i 97 professionals. Realitzades 50 càpsules en centres educatius i dues a CRAE, amb la qual cosa s'ha arribat a 984 joves.

Organitzats 15 grups de debat a l'entorn comunitari on es troben els i les joves, cosa que ha fomentat la reflexió i l'actitud crítica entorn als mandats de gènere i els mites relatius al consum d'eines digitals i de drogues, amb la participació de 39 noies i 41 nois. S'han organitzat formacions per a professionals que treballen amb la joventut lligats a l'àmbit lúdic i del lleure, amb un total de 97 professionals. La capacitat adaptativa del programa ha permès també treballar col·laborativament amb agents educatius i socials que intervenen en el medi comunitari, com els educadors de carrer (APC) de diferents districtes de Barcelona. S'ha iniciat el Let's Family, un grup de mares i pares per compartir i abordar situacions familiars derivades del consum de drogues i d'usos problemàtics dels entorns digitals.

### Aplicabilitat i conclusions

Elements diferenciats, identificatius i innovadors, que aporten valor afegit:

1. Atenció i intervenció psicològica i socioeducativa comunitària, intervenint en l'entorn social i familiar dels joves (domicili, carrer, centre educatiu, etc.).
2. Atenció de proximitat i d'accés immediat: adequat a la població diana, atenent a les persones joves amb un termini màxim de 24 hores per Whatsapp.
3. Disseny, divulgació i intervenció específica en clau de gènere.
4. Màxima prioritat a la població diana en situació de pobresa i risc d'exclusió social, treballant estretament amb serveis socials bàsics i oferint tallers en barris de major marginalitat.
5. Format digital i ús de les xarxes socials per a la prevenció de l'abús de les TIC. Intervenció per videoconferència, línia telefònica directa, Whatsapp i amb canal d'Instagram actiu, amb la qual cosa s'ha pogut arribar a més joves i a més territoris (de Catalunya). Facilitat de divulgació, comunicació i accés.
8. Treball amb adolescents i joves amb trastorn mental i conductes potencialment addictives.
9. Actua com a connector de les diferents xarxes.
10. Atenció als nois i noies, i a les seves famílies amb dificultats de vinculació a la xarxa lúdica, educativa, social i sanitària.

### Projecte Futbol amb valors d'Osona

Blanca Vilaregut - *Consorci d'Osona de Serveis Socials*

David Palomera i Ainhoa Campdepadrós - *Associació Eval esports amb valors*

Volem treballar per un model participatiu i cohesionat on els infants i joves puguin trobar el seu espai en la col·lectivitat. Objectius:

- Proporcionar als professionals de l'àmbit social i educatiu una eina lúdica pedagògica i innovadora que parteix de l'interès dels infants i joves.
- Treballar en xarxa amb diferents agents associatius d'àmbit local i comarcal.
- Proporcionar espais educatius que promoguin la participació i el diàleg per al desenvolupament propi i la convivència entre iguals.
- Corresponsabilitzar infants i joves en activitats de desenvolupament comunitari.
- Fomentar la participació de nenes, noies i dones.

Des de l'any 2015, l'associació Eval, Esport amb Valors, col·labora amb el Consell Comarcal d'Osona aplicant la metodologia de futbol de carrer en alguns municipis de la comarca d'Osona que, fins al moment, han estat 11: Sant Pere de Torelló, Sant Vicenç de Torelló, l'Esquirol, Sant Julià de Vilatorrada, Santa Eugènia de Berga, Hostalets de Balenyà, Torelló, Prats de Lluçanès, Sant Bartomeu del Grau, Calldetenes i Roda de Ter. Els darrers anys, la mitjana de persones ateses en el projecte han estat uns 150 infants i joves, de 8 a 25 anys, una mitjana de 18 participants per municipi. Aquest curs, a conseqüència de la pandèmia,

s'han hagut de reduir els grups i la participació ha estat menor, la distribució en grups bombolla ha estat de sis infants per municipi, tot i que ens hem anat adaptant a les mesures hi ha municipis que tornen a estar al nivell d'altres cursos.

El projecte pretén **promocionar i aplicar la metodologia de futbol de carrer conjuntament amb els referents que treballen en projectes d'infants i joves** a la comarca d'Osona. Des de l'associació EVAL proposem i apostem per un treball coordinat amb la institució per tal que el projecte adopti un caire comunitari, treballant conjuntament amb les regidories i els tècnics d'esports, joventut i serveis socials. L'objectiu és treballar els valors seguint la metodologia del futbol de carrer, una metodologia extrapolable a qualsevol esport. A més, més enllà de la pròpia activitat esportiva, des dels diferents municipis es forma els participants més grans (joves) per tal que ells esdevinguin els dinamitzadors de l'activitat en el seu territori; treballant, així, la seva autonomia i responsabilitat.

L'activitat s'aplica durant tot el curs escolar; s'inicia entre els mesos d'octubre i novembre. És durant aquests primeres mesos on s'ha de valorar, amb els agents municipals, els aspectes importants pel que fa l'aplicació de l'activitat durant el curs i la futura valoració d'aquesta: la presència d'EVAL en la dinamització de l'activitat, les necessitats de material, la localització, freqüència i tipologia de les trobades de coordinació, etc.

La metodologia aplicada és la del futbol de carrer, originària de Buenos Aires i patentada pel Movimiento de Fútbol Callejero. Aquesta dinàmica consisteix en tres temps: el primer temps consisteix en un espai de diàleg on es potencia la paraula i la participació de tots i totes, aquest espai serveix per conèixer-nos i també perquè conjuntament posem les normes del joc. Seguidament ve el segon temps, que consisteix a desenvolupar el joc escollit amb les normes prèviament establertes. Finalment arriba el tercer temps, en què el mediador inicia el debat per tal de valorar el joc tenint en compte els valors de treball en equip, joc net i respecte a les normes; en aquest espai, els infants aprenen a entendre i posar nom a les emocions viscudes durant el transcurs de l'activitat.

S'ha observat com la dinàmica dels tres temps ha estat incorporada a la vida dels infants i joves, cosa que no passava abans d'iniciar-se: a l'hora de resoldre conflictes apareix espontàniament la figura del mediador, a l'hora de jugar decideixen posar en comú les normes... fet que valorem positivament perquè considerem que és un pas per prevenir els conflictes dintre de la comunitat.

Dit això, l'impacte per als infants i joves participants és alt i positiu, ja que s'aconsegueix que aquells infants i/o joves desvinculats de la comunitat formin part d'un moviment i es comprometin a assistir regularment a l'activitat. També és un espai que permet que els infants i joves del municipi interactuïn entre ells mentre s'apliquen i treballen valors que es treballen poc en altres àmbits més formals.

El projecte desenvolupa una sèrie d'accions comunitàries entre les quals hi ha jornades obertes a tot el municipi i el Projecte de Joves Voluntaris (explicat breument a l' apartat anterior) i altres activitats de formació.

Des del curs passat s'ha implementat una enquesta diària que han d'omplir els tècnics després de realitzar l'activitat. I a final del curs, una enquesta més qualitativa.

Una de les conclusions que es poden extreure de l'enquesta és la desigualtat entre gèneres: hi ha més nens que nenes. I, respecte de la metodologia, que durant el primer temps hi ha més dificultat que això s' ha traslladat per fer unes dinàmiques durant el primer temps.

El fet que sigui un projecte que es faci en diversos municipis i que tingui certa antiguitat facilita la incorporació de nous municipis a l'activitat perquè ja sabem tenir l'estructura per saber quins mínims es necessita per poder-hi accedir.

Adjuntem un enllaç amb un vídeo en el que, infants, joves i tècnics i tècniques, expliquen el projecte i fan èmfasi en l'impacte de l'activitat en la vida de les persones participants

[Futbol amb Valors Eval - YouTube](#)

## SESSIÓ 2 - BLOC 3

### Suports i estructures per a la inclusió comunitària

#### La Trobada

Maria Muñoz - *Associació Local d'Entitats per la Inclusió - ALEI*

Sònia Arnau - *Serveis Socials Bàsics Ajuntament de Terrassa*

#### Repte

El disseny del projecte parteix d'una avaluació acurada del projecte del que prové «La trobada. El restaurant del temps» – i de la detecció de mancances metodològiques de la intervenció i de la coordinació conjunta i de l'accessibilitat en el sentit més ampli, com a fonament per a la inclusió social. Els reptes són diversos:

- Dissenyar un recurs que doni una resposta general a característiques diferencials, necessitats i circumstàncies de les persones participants i que sigui totalment accessible a tots els col·lectius.
- Crear un sistema de seguiments adaptat a les diverses formes de participació que sigui útil per al treball conjunt amb derivadors (serveis socials bàsic i entitats privades sòcies d'ALEI), optimitzant la tasca especialitzada de cadascun per millorar l'atenció integral.

- Crear un escenari generador de comunitat dissenyant totes les activitats perquè es facin en grup, tenint en compte que el grup mai serà estable (ha de permetre una alta rotació interna en activitats i formes de participació i externa per a les entrades i sortides dinàmiques i individualment flexibles) i sempre, molt divers.

#### Objectiu

Donar una resposta integrada a diferents necessitats de les persones en risc d'exclusió perquè a través de la formació, la participació comunitària, l'ocupació proactiva del temps i el fet de compartir espais i experiències es produeixi un canvi social en la vida de les persones i que mitjançant la pràctica de nous hàbits, de les responsabilitats, del compromís i del treball en equip, es produeixi un canvi personal, l'empoderament, que permeti a totes les persones participants dirigir la seva pròpia inclusió.

#### Hipòtesi

Si, partint del principi d'equitat, oferim recursos per a la inclusió social i expliquem com es poden utilitzar en un entorn controlat, un espai adequat on normativitzem la participació basant-nos en el respecte, explicant-ho de forma suficient i oferint eines i informació per al seu compliment, les persones se sentiran motivades a fer-ho individualment per un reforç positiu intern (saben ->poden->actuen->obtenen resultats), i això es veurà reflectit en el grup que tindrà una alta adaptabilitat i oferirà un reforç positiu indirecte (la relació grupal funcionarà incrementant la motivació) i directe de la creació de xarxa i l'establiment de relacions personals.

#### Resultats obtinguts i impacte

En relació als reptes:

- Han participat entre juny de 2019 i març de 2021 un total de 91 persones de tots el col·lectius, edats, sexe i situació, i hem treballat els processos atenent a la interseccionalitat.
- El sistema de seguiments dissenyat es va avaluar conjuntament amb els serveis socials des que es va posar en marxa i s'han implementat dues millores rellevants, una pel que fa al contingut i una altra, al sistema. L'impacte principal és la creació d'una comissió conjunta permanent d'avaluació, amb l'objectiu d'extrapolar el sistema a altres projectes.
- La validació del resultat directe és que únicament hi ha hagut dues incidències lleus en la convivència comunitària. Els resultats a escala qualitativa superen les expectatives d'evolució de processos personals, iniciatives grupals, relacions comunitàries i sensibilització. L'impacte que es persegueix és a nivell de ciutat i s'ha vist afectat per les restriccions derivades de la pandèmia.

#### Aplicabilitat

El projecte és aplicable en qualsevol territori i és totalment accessible a tots els col·lectius, si bé el disseny inicial i la posada en marxa no hagués estat possible sense les aportacions

i el coneixement d'entitats especialitzades en diferents àmbits d'acció (capacitats diverses, immigració, salut mental, addiccions, pobresa i gènere) i la confiança de l'Ajuntament de Terrassa per posar en marxa un format de projecte del qual no hi ha experiència prèvia que coneguem. Les noves implantacions de la fórmula són senzilles i necessita d'uns recursos propis molt discrets. És possible igualment incorporar modificacions en la fórmula, com ara l'eix central de l'activitat, però en aquest cas caldria desplegar un nou contingut de les activitats formatives i trobar un eix que oferís opcions similars per al treball en equip, la normativització i la projecció dels processos individuals.

### Conclusions

La hipòtesi inicial es manté i cal continuar provant-la amb més participants durant més temps per poder analitzar i contrastar les dades. Fer partícips de l'evolució i avaluació del projecte les persones participants i professionals relacionades genera noves formes de treball més eficients que poden tenir un impacte més enllà del projecte.

---

### Projecte EVI: Vida adulta, TEA i altes necessitats de suport

Marian Garcia i Marta Campo - Fundació Junts Autisme

#### Repte

Els adults amb TEA amb altes necessitats de suport tenen poques opcions de tenir un futur autònom i inclusiu. El Projecte EVI (Espai de Vida Independent) és un projecte innovador alternatiu al sistema residencial.

#### Principis:

- Les persones amb TEA han de participar en la comunitat i crear una inclusió real.
- S'intervé des del respecte, el coneixement i la comprensió.
- Amb la seva inclusió en la societat els usuaris generen riquesa tant a nivell econòmic com social.
- Els usuaris poden participar en activitats prelaborals i laborals amb els suports necessaris.
- La intervenció s'adapta als canvis en les preferències i interessos, fortaleces i capacitats de la persona durant la seva vida.

#### Objectiu general:

Millorar la qualitat de vida dels adults amb TEA amb altes necessitats utilitzant suports necessaris en un context inclusiu.

#### Objectius específics:

- Adquirir les habilitats necessàries per a una vida autònoma i de qualitat.
- Realitzar tasques laborals i prelaborals de forma autònoma.

- Estimular les diferents competències de l'usuari a partir d'una intervenció terapèutica específica.
- Aconseguir que, amb tots els suports necessaris, l'usuari visqui en un habitatge autònom dins la comunitat.

#### Intervenció i metodologia emprada

Es presenta un Pla Individual d'Atenció (PIA) per cada usuari, on es desglossen els objectius relatives a la seva qualitat de vida. Es fa una supervisió mensual dels aprenentatges mitjançant registres de les activitats.

Es presenten les oportunitats adequades a l'usuari per què adquireixi els aprenentatges: la freqüència dels assajos i el treball conjunt amb la família seran de gran importància.

#### Activitats:

S'organitzen diverses activitats que promoguin la participació en la comunitat relacionades amb la qualitat de vida. Per exemple, en la dimensió de benestar físic i emocional s'organitzen les activitats següents: treballar l'alimentació, anar al gimnàs i a la piscina, tenir estones de descans en què poder escollir allò que volen fer, ioga, etc.

#### Avaluació:

S'elabora un qüestionari anomenat iCalidad (de la Confederación Autismo España) per tal de fer el seguiment de la qualitat de vida. A més, a partir dels registres es fa un seguiment mensual per tal de modificar i ampliar els objectius, activitats i/o metodologia emprada.

#### Resultats obtinguts i impacte

- Ha augmentat la quantitat de passos fets per l'usuari sense ajuda en entorns laborals.
- Hi ha activitats on ja s'ha retirat l'ajuda completament en entorns laborals.
- S'ha observat una petita millora en activitats d'autonomia i higiene personal.
- S'ha observat una millora en el benestar personal: reducció de conductes inadequades.

A partir de l'obtenció d'aquests resultats s'han establert nous objectius.

Aquests resultats tenen impacte en la societat: en els diferents espais on es participa s'ha observat una sensibilització que ha facilitat l'augment d'activitats i també l'augment d'espais de participació.

#### Aplicabilitat

Aquest projecte és escalable i aplicable a tot el territori. Els factors innegociables són: professionals especialitzats en TEA; seguiment de la intervenció en entorns naturals i basada en un pla individual i en una recollida de dades exhaustiva que permeti veure l'evolució de la persona en tots els aspectes de la seva vida.

Cal oferir a la persona espais de participació i generar els primers contactes amb altres actors i actrius actius de la comunitat (xarxa comercial, entitats, instal·lacions municipals...) per tal que les persones amb autisme cultivin les relacions i les puguin fer créixer.

### **Conclusions**

- Una avaluació curada i constant és de gran importància per a l'evolució dels seus aprenentatges dels usuaris.
- A través de diferents figures professionals (terapeuta especialitzada, assistent personal, terapeuta ocupacional...) es potencia l'autonomia de les persones.
- A través d'una feina d'inclusió i participació es potencien les oportunitats laborals de les persones.

**A través de la generació de relacions es creen noves oportunitats. El Projecte EVI posa tots els suports necessaris a l'abast de les persones amb autisme perquè siguin actors actius del canvi que necessita la societat.**

### **Servei d'Acompanyament PostPenitenciari (SAPP)**

Anna Pedrola, Núria Iturbe i Eric Liaño - Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS)

L'atenció postpenitenciària avui és una realitat necessària. Nombrosos estudis han remarcat que l'atenció i l'acompanyament a les persones que surten de centres penitenciaris és clau per afavorir el seu procés de reinserció i per minimitzar els riscos de reincidència. El model de reinserció a les presons de Catalunya ja preveu el suport al retorn a la comunitat, en els casos que es troben en règim de tercer grau penitenciari. Però, què passa en aquells casos en que la persona no ha mantingut contacte amb l'exterior durant el compliment de la condemna?

### **Repte i objectius**

El 2015 es presenta el Servei d'Acompanyament Postpenitenciari (SAPP d'ara en endavant) com a proposta d'un projecte pioner a Catalunya, de suport professional a les persones que no han pogut ser excarcerades mitjançant els mecanismes de transició progressiva i que presenten una situació d'especial vulnerabilitat per la manca o fragilitat de la seva de xarxa de suport.

L'objectiu general del SAPP és acompanyar a la persona i a les persones del seu entorn en el procés de construcció o reconstrucció d'un projecte de vida en llibertat, oferint un acompanyament professionalitzat, que faciliti elements de connexió amb la xarxa social ordinària i comunitària.

Es tracta d'anar fent aflorar les seves capacitats i potencialitats en planificar les àrees en les que necessitaran suport al dur a terme un projecte de vida autònom, a més de l'oportunitat de posar en pràctica l'adquisició d'habilitats, capacitats i recursos personals, quan es troben en situacions reals de la vida quotidiana.

### **Hipòtesi**

Si acompanyem les persones especialment vulnerables en el procés de sortida en llibertat i els facilitem la circulació social i la vinculació amb l'entorn, podem afavorir que la pròpia xarxa social creixi i esdevingui més solida, i actuï com a element inhibitor de la comissió de nous delictes.

### **Intervenció i metodologia**

El SAPP recull accions de suport emmarcades en quatre àmbits de treball, com l'autonomia personal, la promoció de la salut, l'àmbit ocupacional i laboral i l'àmbit jurídic i penal. Aquests àmbits es treballen en tots els moments de la intervenció, respectant el procés de la persona, la voluntarietat i la presa de decisions pròpia, per tal de garantir l'empoderament de la persona en el seu propi procés de reinserció.

Per tal de dur a terme l'assoliment dels objectius, s'elabora conjuntament amb l'usuari/a un pla de treball per al seu retorn a la comunitat, amb d'una sèrie d'activitats que es desenvolupen en els diferents àmbits de treball. Els processos de creació del vincle i l'acompanyament pretenen vetllar per l'empoderament de la persona en el seu propi procés de reinserció. En aquest sentit, és imprescindible tenir en compte les necessitats reals de cada etapa en funció de les potencialitats, el capital social i les oportunitats de canvi amb les que compta cada individu i ajustar l'esforç d'acord amb el seu moment del cicle vital. La flexibilitat i la capacitat de donar resposta de forma immediata per part de l'equip professional sovint és clau per preservar el vincle establert amb la persona. La intervenció del SAPP es regeix pels principis propis del model d'atenció centrat en la persona, la perspectiva de drets humans i la perspectiva de gènere.

### **Resultats obtinguts i impacte**

L'experiència en la gestió del SAPP en el conjunt de Centres Penitenciaris de Catalunya mostra que el nombre de persones ateses i el nombre d'atencions realitzades van en augment. Les dades sobre el treball realitzat per l'entitat INTRESS en l'àmbit de l'atenció a persones susceptibles de participar al SAPP mostra que s'assoleixen els resultats o impactes socials d'acord amb els objectius generals i els objectius específics del projecte, partint d'una bona praxis en fomentar la participació de la persona en el seu propi procés d'autonomia.

## Conclusions

El foment del paper actiu de la persona en l'adquisició de l'autonomia de forma transversal, mitjançant el procés participatiu de creació i consolidació del vincle amb les xarxes de suport de les persones a la comunitat és l'eina necessària per desenvolupar un estil de vida positiu i satisfactori, quan parlem de l'acompanyament a la persona en el seu procés de transició a la comunitat.

## SESSIÓ 2 - BLOC 4 - TALLER

### Relatoria en salut mental: una metodologia d'acció comunitària

Silvia Garcia, Miquel Tiffon, Bibiana Barnadas, Carmen Armengol i Marta Viaplana

Grup SOM VIA

### Objectius del taller

Aquest taller té com a objectiu:

- La participació comunitària de les persones amb diagnòstic en salut mental: implicar a persones amb diagnòstic en salut mental en una acció de servei a la comunitat que afavoreixi la seva autoestima, motivació i integració, empoderament i normalització social.
- La configuració d'un espai de reflexió, debat i discussió que doni veu als protagonistes com a generadors de canvi, a més de l'aportació i enriquiment d'un espai de congrés des de la pròpia experiència personal, expressant-se en primera persona.
- L'estimulació de la participació, implicació i sensibilització dels professionals assistents al congrés sobre els efectes de les etiquetes i la imatge de les persones amb diagnòstic.
- La innovació social. La incorporació d'una nova mirada envers la salut mental, on les persones amb diagnòstic lideren el canvi.
- Producció i publicació de material didàctic. La divulgació de la metodologia i la difusió pels canals de comunicació dels organitzadors del congrés.

### Destinatari

Tots els agents del Sistema Català de Serveis Socials i Tercer Sector.

### Cas / repte / problema presentat

El taller abordarà els següents temes d'actualitat: l'estigma, els factors de risc, les exigències emocionals, l'exercici de drets bàsics i voluntats, l'exclusió social, la gestió emocional davant la Covid-19, el distanciament i la crisi de la presència. Considerem que la dimensió social de la pandèmia és tant important com la mèdica.

En termes generals, presentarem quatre històries de vida i el repte és comprendre els motius del patiment mental com un fenomen que no és de responsabilitat única. És un repte que

ens apel·la a tots perquè drets, dignitat i vida quotidiana són factors indispensables per estar vinculats a la societat.

### Metodologia emprada / didàctica de la sessió

El taller s'estructura en dues parts. En una primera part es realitzaran els relats de vida dels Protagonistes Ments Despertades i en acabat s'obrirà un espai de reflexió, debat i discussió amb els assistents.

El taller és fonamental per donar a conèixer la imatge real d'una persona que té un diagnòstic en salut mental, és a dir, rebre el relat de les possibilitats reals quant a projecte de vida en primera persona. La metodologia d'**història de vida** serveix d'ajuda a la dignitat i la confiança, ja que el rescat de la memòria vital de les persones amb una malaltia mental fa que es converteixin en protagonistes en contextos en els quals normalment no solen interactuar.

A través de la metodologia d'història de vida es desplaça la idea del malalt mental com a objecte passiu i receptor, per empoderar-lo i convertir-lo en protagonista amb veu. A través del taller es porta a terme una ruptura amb l'estigma imperant en relació amb les persones amb diagnòstics en salut mental, i la seva realitat. El taller implica apropar una realitat de manera vertadera i nua de mites i falses creences.

El **debat** posterior és la cocreació d'un compromís continuat, una didàctica viva que es basa en la discussió, el debat i l'aprenentatge, que vincula el protagonista amb el professional. Les idees neixen del fet de compartir, de creuar-se, i es construeixen amb un horitzó comú. La dinàmica està moderada per un professional i mitjançant l'escriptura compartida s'oferirà als participants del taller consignes, interrogants i problemàtiques que confronten la realitat en primera persona de la salut/malaltia mental. És una anada i tornada permanent on es construeix un material didàctic compartit, divers, singular, fet de múltiples veus. És un moment d'obertura, de necessària restitució a la comunitat, un espai per compartir i entrar en diàleg, per interrogar-se, des de la comunitat per a la comunitat.

### Resultats esperats/Impacte

Mitjançant un **qüestionari de satisfacció** que es passa al finalitzar el taller evidenciem:

- Percentatge de participants que afirmen que el taller els sembla útil per a lluitar contra l'estigma: 80 %.
- Percentatge de participants que afirmen que el taller duu a terme una tasca normalitzadora de les malalties mentals: 85 %.
- Percentatge de participants que valoren que a través del taller es normalitza i s'afavoreix la participació comunitària de les persones amb diagnòstic en salut mental: 85 %.
- Percentatge dels Protagonistes Ments Despertades que amb la seva participació al taller se senten integrats en les xarxes socials i comunitàries: 85 %.

A més, es produirà un **material didàctic** que recollirà el coneixement i l'experiència sobre aquest tipus de metodologia, amb la voluntat de fer-ho de manera conjunta, en col·laboració

i interpellant persones (professionals o no). Serà un document relator, un recull de derives argumentals, idees i qüestions que aportaran la certesa que la veu de les persones participants queda reflectida en un document que oferirem al congrés com a publicació.

### **Aplicabilitat**

L'experiència que es presenta ja es realitza en centres educatius des de fa nou anys. És, així mateix, una eina formativa universitària per a futurs professionals en l'àmbit social i també un espai d'acompanyament a les famílies. Aquí s'evidencia l'aplicabilitat de la proposta.

El format de la proposta pot replicar-se en altres escenaris on les persones amb diferents situacions, patologies o diagnòstics esdevinguin protagonistes.

Per primera vegada el format que presentem, amb participació entre els professionals assistents al congrés i els protagonistes, ens ajudarà a incorporar noves mirades, estudiar i accedir a noves dades qualitatives, obrir altres possibles projectes.

## **SESSIÓ 3 - BLOC 1**

### **Recerca i gestió del coneixement per a la millora de l'atenció social**

#### **El perfil dels sol·licitants de la Renda Garantida de la Ciutadania a l'Ebas Part Alta de Tarragona**

Emilia Giraldez i Paco Castells - *Institut Municipal Serveis socials de Tarragona*

La implementació l'any 2017 de la Llei de la Renda Garantida de la Ciutadania (RGC), va propiciar l'inici d'un estudi per part de l'equip de Tractament d'EBAS Part Alta de Tarragona que tenia com a objectiu analitzar el perfil dels beneficiaris de la prestació en el període de febrer a juny de 2019 a la zona d'intervenció.

Els objectius plantejats van ser:

- Elaborar una diagnosi de la situació de les Rendes Garantides aprovades.
- Identificar les problemàtiques subjacents a la prestació.
- Promoure estratègies i accions de millora per als serveis socials bàsics.

### **Metodologia**

La metodologia utilitzada és mixta, ja que s'han emprat dades qualitatives i quantitatives; és transversal, ja que parteix de l'anàlisi de les dades d'un període en concret; i descriptiva, en tant que s'analitza el perfil de les persones beneficiaries de la prestació.

S'han utilitzat dues eines durant aquest procés:

- Recollida de dades primàries a través del programa informàtic Hestia

- Focus grup: grup de discussió entre els professionals de l'equip de tractament per tal d'elaborar un recull de reflexions sobre dificultats vinculades a la prestació.

### **Resum de dades**

La mostra utilitzada en l'estudi parteix de les 102 persones beneficiaries de la RGC durant l'any 2019. Van ser estudiades 16 variables, de les quals destaquem:

Una de les hipòtesis de l'estudi suggeria la possibilitat que la gran majoria de beneficiaris fossin dones, i es compleix en un 62 % dels casos, davant d'un 38 % d'homes. D'aquestes, un total de 32, viuen soles i tenen edats compreses entre els 35 i els 64 anys.

Per nacionalitats, cal destacar un 25 % de persones de nacionalitat estrangera perceptores de la prestació davant d'un 75 % de nacionalitat espanyola, dades que contradiuen el rumor que els beneficiaris dels ajuts són majoritàriament persones immigrants.

Per valorar si la prestació permet als seus beneficiaris tenir un nivell de suficiència econòmica per damunt de l'índex de renda de suficiència de Catalunya (IRSC), tenint en compte la despesa d'habitatge, s'ha comprovat que un 66 % de les famílies estan per sota de l'índex i un 34 % estan per sobre. D'una banda, aquestes dades es poden explicar perquè de les 21 famílies que viuen en pisos ocupats, 18 no tenen cap despesa en l'habitatge. I de l'altra, les famílies prioritzen el pagament d'aquesta despesa abans que la cobertura d'altres necessitats bàsiques, i per tant continuen en situació de vulnerabilitat i greu risc social.

Pel que fa a la cronificació, un 75 % són antics perceptors de l'extingida Renda Mínima d'Inserció (RMI) i un 25 % son persones que hi accedien per primera vegada. El temps de cobrament de la RMI varia entre els anys 2010 i 2016.

### **Aplicabilitat**

Ateses les característiques pròpies de la zona d'intervenció de l'estudi, creiem que els resultats obtinguts no son transferibles ni aplicables a tota la ciutat, però són un punt de partida per iniciar un estudi més ampli amb la resta de zones de la ciutat si es comparren resultats i es proposen accions comunitàries al territori.

### **Conclusions**

De l'estudi destaquem:

- Que la prestació sigui compatible amb qualsevol altre ajut econòmic relacionat amb l'habitatge.
- Proposar la revisió d'altres ajuts econòmics que són actualment incompatibles.
- Fer efectiva la possibilitat de compatibilitzar un contracte laboral que no sigui a jornada completa amb la prestació.

I podem resumir les conclusions en la necessitat i prioritat d'una acció comunitària: creació de la Taula de Coordinació de RG a la ciutat amb els organismes i entitats implicats, com un pla d'acció local, que permeti dur a terme intervencions comunitàries inclusives que

repercuteixin en el benestar social. Cal apostar i donar suport perquè el sistema de serveis socials s'enforteixi incorporant, de manera sistemàtica, estratègica i operativa enfocaments que complementin les intervencions reactivas (molt necessàries) amb una mirada preventiva, que tingui en compte la comunitat com a recurs: és l'hora d'incorporar de manera decidida i absoluta la intervenció comunitària en l'acció dels serveis socials bàsics, per tal de combinar aquestes respostes urgents i de tipus reactiu amb una aposta estratègica d'intervenció conjunta, amb els diferents sistemes i la comunitat, en clau proactiva i preventiva.

### **Recerca-acció per a l'actualització teoricopràctica del treball social**

Alba Miras - *Consorci de Benestar Social Gironès-Salt*

Èlia Llinàs - *Fundació Campus Arnau d'Escala*

Luci Alvarado - *Consell Comarcal de l'Alt Empordà*

Maite Boldú i Xavier Casademont - *Universitat de Girona*

Esther Martínez - *Institut d'Assistència Sanitària*

#### **Repte/objectius/hipòtesi**

La recerca que presentem es el fruit final del treball d'un grup de recerca-acció format per professors investigadors del grau de Treball Social de la UdG i professionals de la intervenció social.

Els objectius són:

- Creació i estabilització del grup de recerca-acció per tal que hi hagi una relació de transferència mútua de coneixement.
- Elaboració de propostes d'actualització i millora de la formació i l'exercici del treball social i dels serveis socials.

La hipòtesi de partida és que els professionals de l'àmbit social disposen d'abundant informació sobre les necessitats i problemàtiques socials que afecten individus, famílies i comunitats. Com podem transformar aquesta posició privilegiada per aconseguir generar coneixement útil per a millorar la intervenció i enfortir el sistema dels serveis socials? A partir d'aquesta base s'explora l'estat de la recerca en els serveis socials de Catalunya.

#### **Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)**

La metodologia utilitzada en el grup de recerca-acció és la de seminaris de debat, seminaris de docència i seminaris de treball i anàlisi.

Pel que fa al treball de camp es van fer catorze entrevistes en profunditat a professionals dels serveis socials bàsics i tres grups de discussió, un amb professionals de l'àmbit social,

un altre a docents universitaris i un tercer grup amb personal directiu i de coordinació de serveis socials.

A partir de l'anàlisi de totes aquestes dades vam elaborar la *Guia per al foment de la recerca als serveis socials*.

#### **Resultats obtinguts i impacte**

El document inclou cinc grans blocs temàtics:

1. En el primer identifiquem en què creuen els professionals que els podria ajudar la recerca, que a grans trets és en la millora del diagnòstic i l'avaluació de les necessitats.
2. En el segon bloc detallem els obstacles i les dificultats existents per fer recerca.
3. En tercer lloc trobem les conclusions de la recerca.
4. L'apartat següent és el de recomanacions per a promoure i facilitar la recerca. Estan enfocades a interpel·lar tots els actors que poden promoure canvis: Generalitat de Catalunya, serveis socials locals, el tercer sector, els professionals, els col·legis professionals i les universitats.
5. I, finalment, l'últim bloc recull vuit experiències de recerca i bones pràctiques de diferents àmbits que contribueixen a la creació, gestió i intercanvi de coneixement.

#### **Aplicabilitat**

Creiem que l'experiència del grup de recerca-acció és fàcilment replicable en el context català, malgrat que l'èxit del treball depengui de moment de la voluntarietat dels membres del grup.

D'altra banda, la guia que presentem és una eina de consulta amena que promou la generació i intercanvi de coneixement. Creiem que és del tot factible introduir la recerca, entesa de manera àmplia, en el sistema de serveis socials a un nivell més sistemàtic i estructural del que tenim ara amb l'ànim de millorar i enfortir el propi sistema.

#### **Conclusions**

Les principals conclusions són:

- Els professionals reconeixen que disposen d'una posició privilegiada per a l'observació de les necessitats socials i per obtenir-ne dades, que si es tractessin afavoriria el propi abordatge de les necessitats.
- No obstant això, reconeixen que hi ha una dificultat per delimitar l'objecte dels serveis socials i els coneixements propis de la professió.
- El sistema de serveis socials es troba subdesenvolupat respecte d'altres sistemes i això condiona o implica que hi hagi limitacions a l'hora de registrar i sistematitzar l'abundància de dades de què es disposa (manca d'eines informàtiques adequades, etc.)
- Hi ha una manca de temps dels professionals, d'una banda per l'elevada pressió assistencial i de l'altra per la poca prioritització dels entorns organitzatius que sovint estan més enfocats en la urgència de la intervenció i de les necessitats més immediates.



- Es detecten dificultats en les competències i habilitats dels professionals per a fer recerca, perquè la seva formació ha quedat obsoleta o bé per una manca de formació continuada en aquest àmbit. Cal destacar però que en general els graus estan més enfocats en la intervenció directa i no tant en la investigació. I també la pròpia dinàmica universitària a vegades es troba lluny dels interessos professionals i això dificulta també la creació d'espais de col·laboració.
- Per últim concluïm que tot i que la promoció de la recerca es troba tant en la llei de serveis socials com en els plans estratègics, no s'ha desenvolupat de manera suficient i per tant segueix depenent de la voluntat i motivació individual. Cal una aposta ferma de l'Administració i finançament.

### Creació i pilotatge de l'eina de valoració del risc en la detecció de víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual de l'Ajuntament de Barcelona

Cristina Salrach i Elisabet Herrera - Institut Universitari Avedis Donabedian - UAB

Verònica Giménez i Barbara Roig - Direcció de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona

#### Repte

La Unitat contra el Tràfic d'Éssers Humans (UTEH) de l'Ajuntament de Barcelona, entre 2017 i 2019, va rebre 298 consultes o derivacions per a possibles víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (TEH-FES).

Calia transformar els llistats de criteris existents, la intuïció professional experimentada i el coneixement generat amb el treball en xarxa en una eina compartida per sistematitzar l'exploració de les possibles víctimes, per poder oferir-la als professionals dels diferents sistemes d'atenció.

Objectiu: difondre el coneixement sobre el TEH-FES, contribuir a la detecció de situacions de risc per part de professionals no experts i oferir un instrument de consens aplicable a la realitat catalana, que millorés la detecció, la identificació i la coordinació.

#### Metodologia

Metodologia activa i participativa dels professionals de serveis que treballen amb víctimes, de cossos policials i personal amb funcions relacionades de la Taula Interinstitucional contra el Tràfic d'Éssers Humans, que combina treball individual, grupal i online en les diferents fases del projecte.

Primera fase: revisió bibliogràfica i entrevistes amb experts per contrastar els criteris existents.

Segona fase: discussió i consens del contingut de l'eina, per tal de seleccionar els elements que determinen qui és víctima de TEH-FES. Creació de l'eina en format online.

Tercera fase: concreció dels resultats de l'eina: informe amb dades introduïdes; indicadors de sospita, elements de prioritació i elements de risc per a la integritat física i mental. Pilotatge de l'eina amb 10 organitzacions del sector (tres professionals de cadascuna, amb la selecció d'un gold standard). Formació prèvia: explicació sobre l'eina i entrenament amb un cas. Selecció de vuit casos reals per organització (quatre possibles víctimes i quatre no víctimes). Avaluació individual a l'aplicatiu dels vuit casos seleccionats. Validació de l'eina amb proves de contrast, fiabilitat, criticitat a partir de l'anàlisi de la capacitat discriminant, sensibilitat, especificitat, valors predictius i la percepció dels professionals sobre la usabilitat.

Comparació dels indicadors de l'eina amb set bateries d'indicadors de TEH-FES, nacionals i internacionals.

Suport metodològic de l'Institut Universitari Avedis Donabedian.

#### Resultats

Creació de l'eina de valoració del risc en la detecció de víctimes de TEH-FES.

L'eina consta d'una part descriptiva per recollir la situació de la persona, 31 indicadors i 122 elements de mesura. Acompanyada d'un emmarcament teòric sobre el fenomen i un manual. Proporciona dos resultats: risc de ser víctima de TEH-FES i risc per a la integritat física i mental.

El pilotatge de l'eina s'ha fet amb 153 registres de 51 persones diferents (32 víctimes de TEH-FES i 19 no víctimes). El 76 % dels elements de mesura van obtenir un grau alt de concordança entre avaluadors; la resta es van modificar i/o eliminar.

Sensibilitat de l'eina del 98,9 % (96,9-100) i especificitat del 26,2 % (14,8-37,6).

Valor predictiu positiu del 75,2 % (68,4-82). I valor predictiu negatiu del 91,7 % (87,3-96). El grau d'especificitat és una limitació a millorar per aconseguir detectar en un grau més elevat les persones no víctimes.

Vuitanta dels 122 elements de mesura s'han identificat en algunes de les set eines internacionals comparades.

La creació de l'eina ofereix als professionals una oportunitat per sistematitzar l'exploració de la víctima i treballar el cas conjuntament amb la informació recopilada. Contribuirà a fer visible un fenomen altament invisibilitzat amb gran impacte per a les víctimes i fins i tot per als professionals dels diferents sistemes d'atenció: social –bàsic i especialitzat–, sanitari i educatiu. Aplicabilitat: L'eina resultant és extensa, fet que en dificulta l'aplicabilitat.

Cal fer una acció formativa bàsica, per poder contextualitzar el fenomen i la seva complexitat. Replicant la formació realitzada en el pilotatge però en format telemàtic.

La UTEH, liderarà una implementació progressiva de l'eina, prioritzant els agents socials amb major capacitat de detectar casos sospitosos.

Pot tenir un abast més ampli que la ciutat de Barcelona i fer-se servir arreu del territori català.

### **Conclusions**

El recorregut per elaborar l'eina posa de manifest la inquietud dels professionals per sistematitzar les dades per a la detecció de víctimes i també com s'hi pot contribuir des de l'àmbit acadèmic.

Perquè la implementació tingui èxit, cal que tingui un disseny acurat, que contempli lideratge, formació i suport quan es detecti un cas, perquè puguin treballar-ho conjuntament l'equip que el detecta i els professionals especialitzats.

---

## **SESSIÓ 3 - BLOC 2**

### **Acció comunitària en temps de pandèmia Covid**

#### **Efectes de la pandèmia en la qualitat de vida de persones amb discapacitat intel·lectual severa ateses en un servei residencial**

Ramon Ramírez i Hèctor Valenzuela - *Consorti Sant Gregori*

#### **Repte/objectiu/hipòtesi**

La pandèmia ocasionada pel virus SARS-CoV-2, està afectant severament l'estil de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual residents en els centres de Catalunya (i d'arreu del món). Les mesures preses pels governs a nivell nacional i provincial estan enfocades a augmentar el distanciament social per frenar la propagació del virus, fent especial èmfasi en les persones usuàries dels serveis residencials al ser considerades vulnerables. Entre les mesures de prevenció aplicades durant l'estat d'alarma s'han trobat la impossibilitat dels residents de sortir a l'exterior, les restriccions de les visites familiars, de l'accés de personal no essencial al servei o la sectorització d'espais i de professionals, entre d'altres. Aquesta pandèmia està posant a prova tant els sistemes sanitaris com assistencials de tot el país i planteja reptes ètics i estructurals molt complexos que exigeixen avaluacions per a generar respostes ràpides i eficaces.

L'objectiu de l'estudi ha estat analitzar l'impacte generat per les mesures de prevenció portades a terme durant la pandèmia en la qualitat de vida (Shalock i Verdugo, 2007) de les

persones amb discapacitat intel·lectual amb necessitats de suport extenses o generalitzades en un centre residencial. L'estudi s'ha desenvolupat al Consorci Sant Gregori (Girona), un complex assistencial amb 93 residents, d'edats compreses entre els 3 i els 69 anys, el qual va decretar el període de confinament restrictiu el 16 de març de 2020 seguint el RD 463/2020, de 14 de març.

#### **Intervenció i metodologia emprada**

Per a la investigació es va triar una mostra de conveniència entre els residents que ocupen administrativament places d'adults (majors de 18 anys) amb diagnòstic de discapacitat intel·lectual i grans necessitats de suport (extens o generalitzat). El total de la població amb aquestes característiques és de 72 persones i es va utilitzar com a criteri d'exclusió el retorn al domicili familiar per decisió dels tutors legals durant l'estat d'alarma. Seguint el criteri d'exclusió, es van eliminar de l'estudi nou valoracions a persones ateses, amb la qual cosa va quedar una mostra total de 62 residents.

Es va utilitzar l'escala de qualitat de vida San Martín (2014), dissenyada per avaluar la qualitat de vida en persones adultes amb discapacitat intel·lectual greu. Es va aplicar l'escala durant l'estat d'alarma, i es va comparar amb un període anterior (tres mesos abans de la pandèmia) i es va calcular la diferència entre els resultats previs i posteriors amb el programari SPSS mitjançant la prova T Student per a grups relacionats.

#### **Resultats obtinguts i impacte**

Els resultats mostren com la qualitat de vida dels residents ha disminuït significativament a nivell global i en totes les dimensions, excepte en la dimensió de drets. Les dimensions que més s'han vist afectades comparades amb la valoració prèvia a la pandèmia són la d'inclusió social i la de desenvolupament personal, seguida per la de relacions interpersonals. En canvi, les dimensions menys afectades han estat la de benestar emocional i la de benestar material.

#### **Aplicabilitat**

Amb aquesta informació podem extreure dades que ens serviran per crear guies i generar futurs plans d'acció que ajudin a prevenir o pal·liar els possibles efectes adversos en la qualitat de vida d'aquest col·lectiu en relació amb noves onades d'infeccions de la Covid-19 o de qualsevol altra situació d'urgència sanitària similar.

#### **Conclusions**

Com a conclusió, es considera de vital importància desenvolupar pautes de treball específiques per als centres residencials que atenen aquesta població i es proposen (entre d'altres) la implementació de les noves tecnologies, la utilització d'eines per descriure i registrar les necessitats de suport de cada resident de forma accessible, replantejar la gestió de l'oci de les persones amb discapacitat, la gestió dels recursos professionals o la reformulació dels espais de convivència.

També es planteja cercar alternatives més adequades a l'aplicació de les restriccions imposades, així com valorar l'efectivitat de les restriccions i fer balanç entre l'eficàcia per aturar la propagació del virus i l'impacte negatiu en la qualitat de vida de les persones implicades.

### **El projecte TIC-TAC: innovació i acció comunitària**

Claudia Escobar, Mohamed El Harche i Xavier Torrent

*Equip d'inclusió i Atenció a la Comunitat, Consell Comarcal de l'Alt Empordà*

#### **Repte, objectius, hipòtesi**

Aquest projecte és una iniciativa innovadora promoguda per l'Equip d'Inclusió i Atenció a la Comunitat del Consell Comarcal de l'Alt Empordà de l'any 2021. Planteja tres objectius:

1. Facilitar un procés d'acció comunitària en una zona del municipi de Sant Pere Pescador amb un gran percentatge de persones en risc de vulnerabilitat social.
2. Potenciar l'autonomia de les persones participants a través de la millora de les habilitats digitals i l'accés a tràmits i gestions, en temps de pandèmia.
3. Implicar els agents locals en la millora de les condicions de vida dels veïns i veïnes.

El projecte posa en marxa un treball comunitari amb un grup de veïnes del municipi a partir d'una formació en alfabetització digital, que és la porta d'entrada a l'acció comunitària al barri. El veïnat participa en el disseny de les sessions, es crea l'espai de confiança amb l'equip comunitari i es treballa l'enfortiment de la consciència de barri.

Definit com una prova pilot per a la comarca en aquest projecte, han participat 14 dones amb un risc alt d'exclusió social.

#### **Intervenció i metodologia emprada**

La metodologia es diferencia d'altres actuacions per tractar-se d'un procés d'alfabetització digital perquè la formació és una necessitat molt clara de les participants i obre la porta a una intervenció comunitària que reforça el treball amb el grup de veïnes i la xarxa amb d'altres agents del municipi.

1. **Fase de prospecció** amb les famílies potencialment participants. Treball amb l'escola i amb el SBAS del municipi per reforçar la intervenció amb persones acompanyades pels serveis socials.
2. **Entrevistes individuals** amb les persones detectades. S'explica el projecte, els objectius i el perquè del treball comunitari amb les veïnes. L'entrevista permet detectar si hi ha

necessitat formativa en TIC i com és rebuda, i permet dissenyar la formació a partir d'aquesta detecció.

3. **Formació.** Es porten a terme 14 sessions setmanals de 2 hores. Es treballen els continguts a partir de les necessitats detectades, amb una mirada comunitària: el grup planteja, comparteix i discuteix possibles solucions comunes per millorar les condicions de vida al barri, el racisme viscut o la comunicació amb l'Ajuntament. Per potenciar l'autonomia de les participants, el projecte cedeix dispositius portàtils perquè les usuàries puguin seguir treballant a casa.

#### **Resultats obtinguts i impacte**

Les participants acaben el curs amb un percentatge d'assistència mitjana superior al 90 %. El fet que disposin d'un ordinador portàtil cedit durant 5 mesos beneficia no només la participant, sinó la unitat familiar. Els fills o altres familiars poden utilitzar-lo durant el curs escolar per seguir continguts online fora de l'aula.

L'avaluació in itinere i ex-post valida els continguts de la formació, confirma la facilitació d'eines concretes i el coneixement adquirit. Amb tot, es considera que la formació hauria de tenir més sessions (al llarg d'entre tres i sis mesos).

El treball que ha iniciat aquest projecte ha tingut efectes en la relació quotidiana entre les participants. Facilita l'acció comunitària i posa de manifest com les mancances i dificultats abans percebudes com a individuals, són comunes i de barri. La formació ha aportat eines per poder actuar i comunicar-se amb l'Administració i trobar solucions.

Tot i que la formació ha acabat, el grup es troba setmanalment per aprofundir en alguns continguts formatius i per desenvolupar la intervenció comunitària que el projecte ha començat a teixir.

#### **Aplicabilitat**

Aquesta iniciativa es pot aplicar en barris o municipis on es detecti algun tipus de necessitat social, econòmica, educativa o relacional. També es pot dur a terme de manera sectorial amb un col·lectiu concret. La formació és la porta d'entrada facilitadora de l'acció comunitària al barri. A més, ha servit per enfortir el treball en xarxa amb diversos agents del municipi.

#### **Conclusions**

Des de l'esclat de la pandèmia, l'atenció presencial a les administracions s'ha reduït dràsticament. Moltes persones han quedat més excloses a l'accés a drets. Les eines TIC són una necessitat bàsica imprescindible i una prioritat per empoderar les persones. A més, el projecte evidencia com la formació en TIC és una via d'entrada a l'acció comunitària molt potent. A nivell individual i familiar empodera, facilita l'autonomia i permet reduir la

desigualtat en l'accés al món digital. A nivell comunitari potencia el vincle i el treball entre veïns i veïnes, connectant-los i fent-los partícips perquè siguin agents actius del canvi social.

## El projecte activa't per la salut mental en temps de covid

Cristina Conejo - Federació Salut Mental Catalunya

### Objectiu i repte

L'objectiu del projecte «Activa't per la salut mental» és aconseguir que persones amb problemes de salut mental, o risc de patir-ne, i les seves famílies esdevinguin agents de salut actius en el seu procés de recuperació, i millorar així la seva qualitat de vida.

El repte és generar un model que s'implementi a la cartera de serveis de la Generalitat, prioritzant la salut mental comunitària i garantint-ne l'accessibilitat a tota la població del territori català.

### Intervenció i metodologia

El projecte, durant el pilotatge, ha estat impulsat per la Federació Salut Mental Catalunya, la Federació Veus i la Generalitat de Catalunya. A cada territori, el desplegament s'ha fet en cooperació amb els serveis i les associacions de salut mental.

El projecte s'estructura amb unes intervencions grupals (cursos de psicoeducació, curs Prospect, i Grups d'Ajuda Mútua) i unes intervencions individuals, a l'Espai Situa't.

Els cursos de psicoeducació s'imparteixen a les dependències dels serveis de salut mental i són tallers de capacitació. La Klau De Re (Lídia Ugas i Joan Ribas), per a persones amb trastorn mental, i el PROENFA (Emilio Rojo), per a familiars.

El curs d'empoderament Prospect ofereix espais de comunicació entre les persones amb problemàtica de salut mental, les famílies i els professionals. Impulsat per EUFAMI, l'ofereix en col·laboració amb la Confederación Salud Mental España, i amb el suport de les persones voluntàries que l'imparteixen.

Els GAM són espais de suport comunitari i acompanyament continuat entre iguals per lluitar contra l'estigma, refer i/o enfortir la xarxa social, així com per compartir estratègies de convivència amb els trastorns mentals.

Oferim formacions perquè les persones que participen als GAM els puguin dinamitzar i es mantinguin els objectius pels quals van ser creats, i les dirigim també a persones interessades en impartir el curs Prospect.

Pel que fa a l'Espai Situa't, ofereix informació, orientació i acompanyament sobre qualsevol aspecte relacionat amb la salut mental. Compta amb diversos centres oberts a tota la ciutadania i ubicats en espais comunitaris. Aquest espai és també la porta d'accés a les intervencions grupals.

Durant la síndrome provocada per la Covid-19, hem adaptat tot el projecte a les restriccions establertes. Des de l'Espai Situa't hem donat atenció telefònica i telemàtica, hem donat

suport als GAM perquè es fessin de manera online, hem adaptat els continguts de les formacions per impartir-les online, i hem capacitat les persones formadores perquè tinguin competències en formació online. També s'ha adaptat la formació per dinamitzar els GAM, de forma que arribin a tota la ciutadania i treballin aspectes de benestar emocional.

### Resultats i impacte

El projecte va ser avaluat per Ivàlua, que va confirmar que el pas pel projecte millora la recuperació de les persones amb problemes de salut mental i el benestar de les famílies. També es va demanar a DEP Institut una avaluació de l'Espai Situa't, que es va traduir en algunes recomanacions de millora i una puntuació mitjana de 9,1 en la satisfacció amb l'ús del servei, i de 8,4 en la utilitat del servei. A més, cada intervenció grupal del projecte té la seva avaluació amb qüestionaris de satisfacció, que responen les persones participants, cosa que ens permet una millora continuada.

Des dels inicis, el 2015, fins a finals del 2020, han participat en el projecte 7.548 persones. Les intervencions que s'han fet amb aquestes persones han estat 12.061.

### Aplicabilitat

El projecte ha impulsat el treball comunitari entre els serveis de salut mental i atenció primària, els serveis socials i el teixit associatiu. S'ha treballat sobre l'estigma, el model de recuperació en salut mental i l'atenció comunitària. També hem identificat i impulsat la creació i el manteniment d'actius en salut. I hem tingut l'experiència de poder incorporar nous Espais Situa't per la implicació i l'interès de territoris, més enllà dels del pilotatge, com és el cas del Prat de Llobregat. Amb tot el recorregut fet, estem generant un model de projecte i treballant perquè s'implementi a la cartera de serveis, garantint-ne l'accessibilitat i l'impacte a tota la ciutadania.

### Conclusions

El projecte Activa't ha demostrat que impulsa l'accés a la informació i l'empoderament de les persones amb problemàtica de salut mental i les seves famílies, genera actius en salut, i promou el treball comunitari entre serveis socials i sanitaris, administració pública i teixit associatiu. És un exemple de generació de projectes des de les necessitats de la ciutadania, a través del teixit associatiu, amb la participació de tots els col·lectius implicats i amb una avaluació significativa. Comencem a veure els fruits de tota la feina feta amb les primeres passes cap a un servei per a tothom.

## SESSIÓ 3 - BLOC 3

### Suports per a l'autodeterminació i autonomia personal

#### Programa de suport mutu del Activa't per la salut mental

Alba De La Torre - Federació Salut Mental Catalunya

#### Repte/objectius

L'objectiu general del programa de suport mutu del projecte comunitari «Activa't per la salut mental» és la promoció dels Grups d'Ajuda Mutua (GAM) a Catalunya com a actius en salut per a l'empoderament de les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies, i la millora del benestar emocional de la ciutadania.

Durant el 2020, arran de la Covid-19, es va emprendre la iniciativa de promocionar els GAM que treballaven aspectes de benestar emocional i que estaven oberts a tota la ciutadania, per afrontar el repte de millorar el benestar i l'impacte sobre la salut mental, i les accions del programa es varen reconvertir a format online.

#### Metodologia d'intervenció

La metodologia emprada es d'acció comunitària de prevenció i promoció de la salut mental.

Es planteja en dos eixos d'actuació:

1. Fomentar els grups de suport mutu específics per a col·lectius de familiars o persones amb problemes de salut mental, en col·laboració amb la xarxa associativa en salut mental, els serveis de salut mental i addiccions, i els serveis socials.
2. Fomentar els grups de suport mutu de gestió del benestar emocional, com a conseqüència de l'impacte de la crisi en la salut mental, en col·laboració amb la xarxa d'atenció primària, els programes de salut mental de suport a l'assistència primària, els serveis socials bàsics i les entitats d'àmbit local.

Des del programa impulsem les següents accions:

- Suport i acompanyament a les entitats i/o GAM en funcionament i/o de nova creació.
- Atenció demandes de GAM.
- Formacions en dinamització de GAM (FDGAM) per a persones amb experiència pròpia, familiars i/o persones amb malestar emocional.
- Dinamització de trobades de persones moderadores de GAM (TMGAM) com a espais d'intervenció.

Els materials de treball van ser elaborats, després d'un procés de diagnòstic en què van participar familiars i persones amb experiència pròpia, amb la col·laboració de Spora Sinergies i Activament Catalunya.

#### Resultats obtinguts i impacte

Durant el pilotatge (2015-2019) del projecte les accions van ser avaluades amb un disseny experimental (randomised control trial) amb bons resultats i impacte en el nivell de recuperació i la percepció de les tasques de cura.

En total han participat 1.077 participants en GAM de primera persona o familiars, creats i impulsats durant el pilotatge, aollits per entitats locals d'arreu de Catalunya. Els participants en destaquen les característiques següents:

- Compartir i conèixer persones amb una problemàtica en comú
- Comprensió entre iguals
- Convivència gratificant, ànim, comprensió
- Conèixer millor com solucionar o superar situacions de crisi
- Empoderament
- Espai lliure d'estigma
- Complement als serveis de SM
- Coneixement i informació
- Millora del propi benestar
- Companyia
- Millora de la relació amb el familiar amb problemes de SM

Durant el 2020, s'han realitzat 502 activitats de suport i s'han atès 306 demandes ateses vinculades al programa GAM.

Entre el 2015 i el 2020 es van fer 17 TMGAM amb un total de 245 participants. També 47 edicions de FDGAM, amb un total de 449 participants repartits de la següent manera:

- FDGAM 1a persona: 200
- FDGAM familiars: 218
- FDGAM benestar emocional: 31

S'han recollit molt bones valoracions de satisfacció del programa, avaluades amb qüestionaris, com en el cas de les noves FDGAM de gestió del benestar emocional, tot i que, es vol iniciar una avaluació en major profunditat amb mètodes quantitius i qualitius.

#### Aplicabilitat

L'aplicabilitat es molt alta, inclús per a altres col·lectius. En l'essència del projecte està que aquest tipus de grups es puguin multiplicar; les eines que s'ofereixen fomenten espais autogestionats.

#### Conclusions

L'experiència comunitària desenvolupada en aquest projecte durant aquests anys ha generat un model de suport mutu basat en el coneixement enriquidor de la experiència i la practica,

amb tots els agents implicats. Considerem la promoció i desenvolupament de GAM com una part fonamental del projecte per avançar en el procés de recuperació i com espais de foment de l'empoderament, de suport informal continuat, de benestar i de cohesió social i enfortiment de les xarxes de suport comunitari.

Així mateix, les dades d'activitats de suport i demandes vinculades són rellevants, fet que denota la importància dels GAM com a programa clau en el model comunitari de salut mental, i més encara en la situació de crisi social i sanitària que hem viscut arran de la pandèmia per la Covid-19, en què s'evidencia que el suport mutu és essencial i que els GAM són una eina valuosa per contribuir al benestar de la comunitat i per enfortir les xarxes de suport social que cal promoure i reforçar.

---

### **Espai Obert: Servei comunitari de suport a l'exercici dels drets de les persones**

Glòria Cerrato - *Support-Girona*

#### **Repte/objectius/hipòtesi**

El servei Espai Obert neix com a prova pilot el 2017 amb l'objectiu de facilitar la transició cap a la vida independent, a través de la inclusió social i en la comunitat, de persones que experimenten algun tipus de discapacitat i que, degut a les fortes barreres d'entrada presents en altres espais o serveis, no utilitzen altres recursos de la Xarxa de Serveis Socials o de la Xarxa de Salut o de Salut Mental.

El servei neix com alternativa a persones que no encaixen en cap altre recurs, per tant planteja un model en què la voluntat, les preferències i les decisions de la persona esdevenen un element central en la intervenció, fugint de normatives limitadores en l'accés al servei, en la mesura que aquestes no esdevenen una barrera per a gaudir d'aquest servei.

#### **Intervenció i metodologia emprada (per a l'obtenció de resultats)**

El servei ha representat la posada en marxa d'una nova metodologia d'intervenció basada en la coproducció com a eix central de la innovació social del recurs però també la flexibilitat a l'hora d'accedir al servei i la voluntat i desitjos de la persona a l'hora de configurar quins són els suports que vol rebre en aquest espai. Mitjançant una aliança intersectorial de col·laboració públic-privada entre Support-Girona i l'Institut d'Assistència Sanitària (responsable de la gestió de la Xarxa Pública de Salut Mental de la província de Girona) es dota a l'espai del capital humà necessari per a dur a terme la intervenció social i sanitària que es requereix i per atendre les demandes dels usuaris del servei.

Espai Obert, es configura com un espai alternatiu a la xarxa de serveis reconeguts a la Cartera de Serveis Socials i diferent dels serveis que s'ofereixen des de la Xarxa de Salut Mental, en què es posa en pràctica una metodologia basada en la coproducció on la única norma protocol·lària és la necessitat de la interacció i relació pacífica entre les persones usuàries i els professionals del servei.

#### **Resultats obtinguts i impacte**

L'impacte a nivell quantitatiu es mesura d'acord amb l'increment constant de persones usuàries del servei Espai Obert, que s'ha anat incrementant des de la seva creació però, sobretot, amb els indicadors que, d'acord amb dades de les entitats promotores del servei, s'han extret des de la posada en marxa del servei:

- Les persones usuàries del servei no han protagonitzat un ingrés hospitalari en un centre o recurs residencial de llarga estada en salut mental (institucionalització).
- Les persones usuàries de l'espai no han protagonitzat un ingrés hospitalari en la unitat d'aguts o subaguts durant el temps que han estat usuaris o usuàries del servei Espai Obert, cosa que minimitza el risc de reinstitucionalització.
- Les persones usuàries d'Espai Obert han millorat les seves habilitats socials, perquè se les ha ajudat a vincular-se a la comunitat i ha millorat, en la majoria dels casos, la seva situació d'habitatge per a fer efectiu el dret a la vida independent (Article 19 de la Convenció dels Drets de les Persones amb Discapacitat).

#### **Aplicabilitat**

El servei Espai Obert s'ha consolidat com un servei comunitari ubicat al nucli de Salt que dona servei a persones provinents de tots els municipis de l'àrea metropolitana de Girona i actualment està en procés de redimensionament per ampliar la cobertura de la població a la que atén amb l'objectiu de millorar-ne la vinculació de manera efectiva a altres serveis o entitats socials. El model de servei és aplicable a altres territoris de Catalunya.

#### **Conclusions**

El servei Espai Obert s'ha consolidat des de la seva creació com un servei comunitari de baixa tolerància normativa que incorpora i experimenta amb nous models de suport orientats al foment de la vida independent; crea espais de decisió en què la persona involucrada és protagonista, millora la inclusió social de les persones amb discapacitat psicosocial fomentant les habilitats personals per a poder disposar d'un recurs d'habitatge sostingut en el temps, proporciona itineraris personalitzats d'inclusió i inserció per a persones amb discapacitat psicosocial construïts amb la persona i no per a la persona i contribueix a fer efectiu el dret a la vida independent d'aquest col·lectiu promovent processos de desinstitucionalització i evitant el risc de reinstitucionalització de persones amb discapacitat psicosocial.

---

### **La mentoria com a eina de transformació comunitària**

Marta López - *Coordinadora Mentoria Social*

#### **Repte/objectius/hipòtesi**

Partim de l'anàlisi que el sistema socioeconòmic globalitzat actual genera desigualtat i, per tant, que les oportunitats no són equitatives entre diferents grups poblacionals. Els motius

d'aquesta desigualtat són múltiples, però cap d'ells pot ser considerat com a justificació o excusa per no garantir l'accés equitatiu als recursos, per la qual cosa cal buscar estratègies i mesures per a fer possible aquest accés.

A més, en el món occidental tendim a societats que, tot i ser cada vegada més diverses, s'organitzen en base al principi de la individualitat, cosa que resulta en ciutats i pobles amb molta segregació entre grups i, en definitiva, molt poca cohesió social.

Ens calen respostes, per tant, d'acció comunitària que ens permetin teixir ponts. Respostes que incideixin en la prevenció de la discriminació i el racisme, que ens ajudin a superar estereotips i que reforcin la capacitat de la comunitat per afrontar els reptes i conflictes.

**Com a eina d'intervenció social, la mentoria pot ser una d'aquestes respostes ja que, d'una banda, ens permet millorar la situació de determinats col·lectius (sent conscients que paral·lelament cal incidir en canvis estructurals) i, de l'altra, ens permet transformar les comunitats perquè esdevinguin més obertes i cohesionades, promocionant valors com la igualtat, el respecte o la solidaritat.**

### **Intervenció i metodologia emprada**

Definim la mentoria formal com una metodologia d'intervenció social a través de la qual persones voluntàries (mentors i mentores) s'ofereixen per proporcionar suport a altres persones que es troben en una situació de risc d'exclusió (mentorats i mentorades). La manca de referents en l'entorn immediat, capaços d'actuar com a suport en els processos de transició i canvi de les persones a qui ens dirigim, és l'element central per considerar la necessitat d'una mentoria formal.

Les relacions de mentoria impliquen un compromís de partida amb l'altre i es caracteritzen per ser relacions que es construeixen sobre la base de la confiança i el respecte, indispensables per generar un vincle personal, que es cou a foc lent. Per això les relacions han de ser de llarga durada, per això duren un mínim de sis mesos. En les relacions de mentoria la persona mentorada és la protagonista, tot i que entenem que les dues parts es beneficien i aprenen al llarg del procés.

Per tal que les relacions de mentoria siguin efectives basem la nostra intervenció en determinats estàndards que la recerca ha tipificat com a elements clau. Així, quan parlem d'intervencions en mentoria, parlem de projectes en els quals, a través del treball de professionals, s'identifica, se selecciona i es capacita a les persones participants (mentores i mentorades) abans d'iniciar la relació i es fa un procés d'assignació/emparellament acurat basat en criteris específics que garanteixin l'entesa entre les dues parts. Posteriorment, un cop s'inicia la relació, es manté el seguiment professional per tal d'orientar i supervisar el desenvolupament de la relació i, arribat el final del projecte, preparar el tancament o transformació de la relació en un nou marc.

### **Resultats obtinguts i impacte**

Des del l'any 2016 la Coordinadora de Mentoria Social treballa per estendre la mentoria de qualitat en l'àmbit de l'acció social perquè cada vegada siguin més les persones i col·lectius que es puguin beneficiar d'aquesta intervenció. En l'actualitat els resultats són els següents: Xifres: 21 projectes, 805 relacions/any, 1.643 participants.

Territorialitat: Catalunya (32 municipis de Tarragona, Barcelona i Girona), Euskadi, Castilla y Leon, Navarra, País Valencià, Madrid.

Àmbits d'intervenció: acadèmic (resultats, trajectòria, orientació i prevenció de l'absentisme), professional (itinerari i orientació, ocupabilitat), social (xarxa de suport, llengua, coneixement del territori i intercanvi cultural) i emocional (autoestima, autonomia, emancipació i competències interpersonals).

### **Aplicabilitat**

La mentoria social és una eina que, com hem pogut testar a través dels anys d'experiència de la Coordinadora de Mentoria Social, es pot aplicar a diferents col·lectius en situació de vulnerabilitat social, sempre i quan l'anàlisi de les necessitats ens indiqui que pot ser pertinent.

Si bé històricament a Europa la mentoria s'ha usat generalment com una eina per a la inclusió d'infants i joves nouvinguts, cada vegada veiem més com pot ser adequada per altres col·lectius com podrien ser el de les famílies sense xarxa, dones que es troben en situació de maltractament o jovent extutelat no necessàriament migrant, sempre i quan s'identifiqui una manca de referents positius en l'àmbit d'acció que el projecte pretén treballar.

En l'actualitat, els col·lectius que es beneficien de la mentoria social són:

- infància i joventut en risc d'exclusió social i educativa
- infància i joventut immigrant
- joventut tutelada i extutelada
- mares joves
- dones immigrants
- dones en situació de violència masclista
- famílies de persones refugiades
- famílies en situació de precarietat.

### **Conclusions**

Calen polítiques públiques que incorporin la mentoria com una eina de transformació de les comunitats, d'una banda, pels beneficis directes en els grups més vulnerabilitzats i, de l'altra, pel seu valor com a element de cohesió social.

## SESSIÓ 3 - BLOC 4 - TALLER

### Ser o no Ser: Pla Marc d'intervenció Comunitària del Ripollès PLA-MIC

Núria Riera i Alicia Mesas - Consorci de Benestar Social del Ripollès

#### Objectius del taller

- Experimentar els processos de construcció identitària per entendre quin rol desenvolupen en les dinàmiques socials.
- Discernir dels diferents nivells del procés de construcció identitària per afavorir la comprensió de la pròpia identitat.
- Visibilitzar l'impacte de les emocions en les decisions i els comportaments de les persones.
- Prendre consciència de com el funcionament grupal i comunitari condiona la manera d'actuar i condiona les pròpies creences.

#### Destinatari

Totes les persones que tinguin ganes d'aprofundir en la construcció identitària.

#### Cas / repte / problema presentat

El sentiment de pertinença és clau pel benestar emocional i psicològic de les persones, però acostumem a ser poc conscients de com es desenvolupa el nostre procés de construcció identitària.

A través de la dinàmica «Ser o no ser» es plantegen situacions en què les persones es veuen obligades a reflexionar sobre els límits de la seva identitat individual en relació amb la seva identitat social.

#### Metodologia emprada / didàctica de la sessió

##### ICERT

És una nova metodologia en la qual la presa de consciència i la influència de les emocions en el benestar individual i social són l'eix neuràlgic de treball. Es basa en cinc fases que queden plasmades en forma d'acrònim en el seu nom: Impacte, Connexió, Emoció, Reflexió, Transformació. Neix d'una anàlisi de les diferents metodologies que s'han estat aplicant fins al moment en les polítiques socials. Posa de manifest la necessitat que les polítiques socials adequin les seves metodologies incorporant les necessitats i les emocions de les persones destinatàries.

##### GAMIFICACIÓ

És una metodologia dinàmica i proactiva que utilitza mecàniques de joc en entorns no lúdics i permet la presa de consciència des de l'actuació i posant en joc la part emocional de les persones que hi participen.

La gamificació permet treballar les activitats de manera vivencial i lúdica, amb la voluntat de transformar la mirada davant les activitats desenvolupades i fer un acompanyament en la relació dels aprenentatges d'aquestes activitats amb situacions de la vida real que hi ressonen. Es planteja una metodologia centrada en la connexió emocional de les persones, amb l'objectiu de fer-les participar activament en tot el procés.

#### Resultats esperats / impacte

- La presa de consciència dels i les participants sobre com la societat influencia en la construcció identitària i condiona les dinàmiques socials que s'estableixen.
- L'ampliació de la mirada dels professionals permetrà ajudar des d'una altra perspectiva les persones amb qui treballen.
- La millora d'alguns aspectes vinculats a la intel·ligència emocional, concretament a l'àrea de l'autoconeixement.

#### Aplicabilitat

L'aplicabilitat del taller «Ser o no ser» és elevada ja que la dinàmica es pot replicar en diferents contextos i entorns adaptant el nivell a les persones participants.

#### Material i aspecte a tenir en compte per al desenvolupament del taller

- Per als participants virtuals: cal que tinguin a mà capsules de cafè buides i netes, i peces de fusta de construcció de la mateixa mida.
- Per als participants presents a l'aula: caldrien taules i cadires mòbils per formar grups de treball.
- Espai diàfan que permeti la mobilitat dins l'aula per agrupar i desagrupar els participants.
- Pissarra i retolador.
- Projector.



**#InclusioCat · [www.inclusio.cat](http://www.inclusio.cat)**